

Prekogranična pitanja bračnoimovinskih režima i režima imovine registriranih partnera

Kunda, Ivana

Educational content / Obrazovni sadržaj

Publication year / Godina izdavanja: **2019**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:097493>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-29**

PRAVNI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

PREKOGRANIČNA PITANJA BRAČNOIMOVINSKIH REŽIMA I REŽIMA IMOVINE REGISTRIRANIH PARTNERA

Uredba Vijeća (EU) 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima

i

Uredba Vijeća (EU) 2016/1104 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima imovinskih posljedica registriranih partnerstva

Priručnik za polaznike/ice

Izrada obrazovnog materijala:

Tijana Kokić, Općinski građanski sud u Zagrebu

Prof. dr. sc. Ivana Kunda, Katedra za međunarodno i europsko privatno pravo,
Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet

Prof. dr. sc. Mirela Župan, Katedra za međunarodno privatno pravo, Pravni fakultet
Sveučilišta J.J. Strossmayer u Osijeku

Zagreb, rujan 2019.

Copyright 2019.
Pravosudna akademija

Ulica grada Vukovara 49, 10 000 Zagreb, Hrvatska

TEL 00385(0)1 371 4540 FAKS 00385(0)1 371 4549 WEB www.pak.hr

SADRŽAJ

1. UVOD	5
1.1. Zakonodavni postupak i mjesto uredbi u pravnoj stečevini Europske unije .	5
1.2. Područja primjene uredbi	6
1.2.1. Vremensko područje primjene.....	6
1.2.2. Teritorijalno područje primjene	7
1.2.3. Materijalno područje primjene	7
2. NADLEŽNOST	11
2.1. Atrakcijska nadležnost nasljednog postupka	11
2.2. Atrakcijska nadležnost bračnog ili „partnerskog“ postupka	12
2.3. Nadležnost u „ostalim slučajevima“	13
2.3.1. Prorogacija nadležnosti.....	13
2.3.2. Nadležnost kada je prorogacija izostala	14
2.4. Nadležnost temeljem prešutne prorogacije	14
2.5. Alternativna nadležnost	15
2.6. Supsidijarna nadležnost	15
2.7. Nužna nadležnost	16
2.8. Nadležnost za protuzahatjeve	16
2.9. Ispitivanje nadležnosti i dopustivosti.....	17
2.10. Trenutak pokretanja postupka i koordinacija nadležnosti.....	18
2.10.1. Trenutak pokretanja postupka.....	18
2.10.2. Litispendencija.....	18
2.10.3. Povezani postupci.....	19
2.11. Privremene mjere, uključujući zaštitne mjere.....	19
3. MJERODAVNO PRAVO	20
3.1. Opća pitanja mjerodavnog prava.....	20
3.1.1. Vremenska primjena pravila o mjerodavnom pravu	20
3.1.2. Teritorijalni sukobi zakona.....	21
3.1.3. Personalni sukobi zakona	21
3.1.4. Isključenje renvoi	22
3.1.5. Načela univerzalnosti i jedinstvenosti.....	22
3.1.6. Doseg mjerodavnog prava	22
3.1.7. Prilagođavanje stvarnih prava	24
3.1.8. Iznimke od primjene mjerodavnog prava.....	24
3.2. Poveznice za određivanje mjerodavnog prava.....	25

3.2.1. Izbor stranaka	25
3.2.2. Mjerodavno pravo ako je izostao stranački izbor	27
4. PRIZNANJE I OVRHA	29
4.1. Područje primjene s obzirom na priznanje	29
4.2. Priznanje.....	31
4.2.1. Priroda postupka i predmet priznanja	31
4.2.2. Razlozi za odbijanje priznanja.....	31
4.2.3. Mjesna i stvarna nadležnost.....	33
4.3. Postupak ovrhe	34
4.4. Pravna pomoć.....	35
4.5. Javne isprave i sudske nagodbe	36
Popis literature.....	39

1. UVOD

Cilj Europske Unije je održavanje i razvoj područja slobode, sigurnosti i pravde u kojem je osigurano **slobodno kretanje osoba**. Isto je navedeno u čl. 1. preambule Uredbe Vijeća (EU) 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima (dalje u tekstu: Uredba bračnoj imovini) ¹ i čl. 1. preambule Uredbe Vijeća (EU) 2016/1104 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima imovinskih posljedica registriranih partnerstva (dalje u tekstu: Uredba o imovini partnera).² Radi postizanja navedenog cilja Unija donosi mjere koje se odnose na **pravosudnu suradnju u građanskim stvarima** s prekograničnim elementom. Primjeri tih mjera su i predmetne Uredbe.

Na području Europske unije sve je više parova koji imaju različito državljanstvo ili/i različita uobičajena boravišta te imovinu u više država članice ili pak u trećim državama. Stoga su još početkom 2000.-tih Europska komisija i Europsko vijeće uočili potrebu donošenja instrumenta kojim bi se uklonile prepreke slobodnom kretanju osoba i to u područjima koja su ključna za njihov svakodnevni život, a jedno od tih područja su svakako imovinska prava parova, bili oni u braku ili izvan njega, uključujući parove koji su registrirali svoje partnerstvo. Nakon višegodišnjih konzultacija, Komisija je 2011. godine, donijela prijedlog Uredbe Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu te priznavanju i izvršenju odluka u stvarima bračnoimovinskih režima i prijedlog Uredbe Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu te priznavanju i izvršenju odluka u stvarima imovinskih posljedica registriranih partnerstva.

1.1. Zakonodavni postupak i mjesto uredbi u pravnoj stečevini Europske unije

Zakonodavni postupak koji je prethodio usvajanju ovih uredbi potvrdio je da se dotiču pitanja koja izazivaju kontroverze među državama članicama Europske unije, posebice pitanja istospolnih brakova i registriranih partnerstava. Uslijed snažnog protivljenja Mađarske i Poljske, Vijeće koje u ovim pitanjima odlučuje jednoglasno, nije moglo postići konsenzus ni nakon određenih usklađivanja inicijalnog prijedloga Europske komisije. Nakon konzultacija s državama članicama, 2015. godine zaključeno je kako nije moguće postići jednoglasnost svih država članica za donošenje ove dvije Uredbe. U proljeće 2016. godine sedamnaest država članica i to: Austrija, Belgija, Bugarska, Češka, Grčka, Hrvatska, Finska, Francuska, Italija, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Njemačka, Portugal, Slovenija, Španjolska i Švedska uputile su zahtjev Komisiji za odobrenje uspostave međusobne pojačane suradnje na području nadležnosti, mjerodavnom pravu te priznavanju i izvršenju odluka u stvarima bračnoimovinskih režima i imovinskih posljedica registriranih partnerstva, a navedenom se zahtjevu pridružio i Cipar.

Komisija je navedeni zahtjev odobrila 9. lipnja 2016. godine, a 24. lipnja 2016. godine donesene su dvije naprijed navedene Uredbe. Sam **mehanizam pojačane suradnje** znači da se predmetne Uredbe izravno primjenjuju te su u cijelosti

¹ SL L 183, 8.7.2016., str. 1.–29.

² SL L 183, 8.7.2016., str. 30.–56.

obvezujuće samo u državama članicama koje su pristupile predmetnim Uredbama, dakle trenutno na njih 18 naprijed navedenih. Moguć je pristupi i drugih članica EU. Estonija je najavila svoje sudjelovanje, no do ovoga trenutka to se još nije dogodilo.

Donošenjem ovih uredbi, postojeća pravna stečevina Europske unije koja uređuje odnose u braku ili s brakom usporedivim zajednicama života dopunjena je u dijelu koji se odnosi na imovinskopravna pitanja. Prethodile su sljedeće uredbi:

- Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (Uredba Bruxelles II bis)³;
- Uredba Vijeća (EU) br. 1259/2010 od 20. prosinca 2010. o provedbi pojačane suradnje u području prava primjenljivog na razvod braka i zakonsku rastavu (Rim III)⁴;
- Uredba Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja (Uredba o uzdržavanju).⁵

Dok su prva i treća spomenuta uredba primjenjive u Hrvatskoj, Uredba Rim III br. 1259/2010 nije budući da se Hrvatska, usprkos stavovima doktrine da bi to bilo poželjno, nakon ulaska u Europsku uniju do danas nije pridružila pojačanoj suradnji uspostavljenoj tom uredbom.

Uz Uredbu o bračnoj imovini br. 2016/1103 donesena je i Uredba o Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/1935 od 7. prosinca 2018. o uspostavi obrazaca iz Uredbe Vijeća (EU) 2016/1103 o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima,⁶ dok je uz Uredbu o imovini partnera br. 2016/1104 donesena Provedbenu uredbu Komisije (EU) 2018/1990 od 11. prosinca 2018. o uspostavi obrazaca iz Uredbe Vijeća (EU) 2016/1104 o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima imovinskih posljedica registriranih partnerstava.⁷

Budući da su odredbe u dvjema ovdje razmatranim uredbama u mnogim pitanjima gotovo jednake, u ovom priručniku se obrađuju zajedno. U dijelu u kojem postoje razlike na njih se izrijekom ukazuje.

1.2. Područja primjene uredbi

1.2.1. Vremensko područje primjene

Obje Uredbe primjenjuju se od **29. siječnja 2019.** godine, no to valja dodatno precizirati. Uredbe se primjenjuju na pravne postupke koji su započeti, na javne isprave koje su službeno sastavljene ili registrirane i na sudske nagodbe koje su

³ SL L 338, 23.12.2003., str. 1.–29., posebno izdanje na hrvatskom jeziku: poglavlje 19, svezak 3, str. 133.–161.

⁴ SL L 343, 29.12.2010., str. 10.–16., posebno izdanje na hrvatskom jeziku: poglavlje 19, svezak 13, str. 172.–178.

⁵ SL L 7, 10.1.2009., str. 1.–79., posebno izdanje na hrvatskom jeziku: poglavlje 19, svezak 5, str. 138.–216.

⁶ SL L 314, 11.12.2018., str. 14.–33.

⁷ SL L 320, 17.12.2018., str. 1.–21.

odobrene ili sklopljene 29. siječnja 2019. godine ili nakon toga datuma (čl. 69. st. 1. Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103 i čl. 69. st. 1. Uredbe o imovini partnera br. 2016/1104). Ako je postupak u državi članici podrijetla započeo prije 29. siječnja 2019. godine, odluke donesene na taj datum ili nakon tog datuma priznaju se i izvršavaju u skladu s poglavljem IV. sve dok su primijenjena pravila nadležnosti u skladu s onima utvrđenima u poglavlju II o nadležnosti. Navedeno je propisano čl. 69. st. 2. Uredbe o bračnoj imovini, s time da valja uzeti u obzir i Ispravak Uredbe Vijeća (EU) 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima,⁸ kao i čl. 69. st. 2. Uredbe o imovini partnera pri čemu treba uzeti u obzir i Ispravak Uredbe Vijeća (EU) 2016/1104 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima imovinskih posljedica registriranih partnerstava.⁹ Ovim ispravcima uklonjene su ranije pogreške u tekstu jer se odnosio samo na odluke donesene nakon 29. siječnja 2019. godine, a ne i odluke donesene na taj datum, što je sada promijenjeno na način da uključuje i 29. siječnja 2019. godine. Poglavlje III. o mjerodavnom pravu primjenjuje se samo na bračne drugove koji stupe u brak ili koji odrede pravo mjerodavno za bračnoimovinski režim 29. siječnja 2019. ili nakon tog datuma o čemu više u poglavlju o mjerodavnom pravu.

Iznimke su čl. 63. i 64. obaju predmetnih uredbi (odnose se na informacije dostupne javnosti te kontaktima i postupcima koje je država članica u obvezi dostaviti Komisiji) koji se primjenjuju od 29. travnja 2018. godine i čl. 65. i 67. (odnose se na uspostavu i naknadnu izmjenu popisa drugih tijela i pravnih stručnjaka te postupak odbora) koji su u primjeni od 29. srpnja 2016. godine, a koji reguliraju obveze država članica vezano za dostavu informacija o svojem nacionalnom zakonodavstvu i postupku.

1.2.2. Teritorijalno područje primjene

Budući da su obje uredbe donesene u okviru mehanizma pojačane suradnje, imaju ograničenu primjenu *ratione territorii*. Primjenjuju ih samo nadležna tijela država članica koje su uključene u pojačanu suradnju, a to su, kao što je već navedeno: Austrija, Belgija, Bugarska, Cipar, Češka, Finska, Francuska, Grčka, Italija, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Njemačka, Portugal, Slovenija, Španjolska i Švedska.

1.2.3. Materijalno područje primjene

Materijalno područje primjene ovih dvaju uredbi definirano u čl. 1. nije jednako za obje uredbe, ali je usporedivo. Uredba o bračnoj imovini br. 2016/1103 primjenjuje na „bračnoimovinske režime“, dok se Uredba o imovini partnera br. 2016/1104 primjenjuje na „stvari imovinskih posljedica registriranih partnerstava“. Obje izrijekom navode već klasičnu formulaciju da se ne odnose na „porezne, carinske ili upravne stvari“, čime se ukazuje na **privatnopravni karakter odnosa** koje uređuju. Također sadrže zajednički popis **odnosa koji su izrijekom isključeni** iz njihove

⁸ SL L 113, 29.4.2017., str. 62.

⁹ SL L 113, 29.4.2017., str. 62.

primjene, bilo da su uređeni drugim propisima ili nisu dio kompetencija Europske unije.

Iz područja primjene Uredbe o bračnoj imovini br. br. 2016/1103 i Uredbe o imovini partnera br. 2016/1104 isključeno je sljedeće:

- (a) pravna sposobnost bračnih drugova odnosno partnera;
- (b) postojanje, valjanost ili priznavanje braka odnosno registriranog partnerstva;
- (c) obveze uzdržavanja;
- (d) nasljeđivanje ostavine umrlog bračnog druga odnosno partnera;
- (e) socijalna sigurnost;
- (f) pravo na prijenos ili prilagodbu prava na starosnu ili invalidsku mirovinu stečena tijekom braka odnosno registriranog partnerstva, a koja nisu stvorila prihod od mirovine tijekom braka odnosno registriranog partnerstva, između bračnih drugova u slučaju razvoda, zakonske rastave ili poništaja braka odnosno između partnera u slučaju raskida ili poništaja registriranog partnerstva;
- (g) priroda stvarnih prava povezanih s imovinom; i
- (h) bilo koje upisivanje u upisnik prava na nepokretnoj i pokretnoj imovini, uključujući pravne zahtjeve za takav upis, te učinci upisa ili neupisa takvih prava u upisnik.

Izuzetak (b) koji se odnosi na utvrđenje postojanja, valjanosti ili priznanja braka predviđen je jer je to područje uređeno Uredbom Rim III br. 1259/2010 o pojačanoj suradnji kojoj Hrvatska nije pristupila. Izuzetak (c) za obaveze uzdržavanja postoji zbog prethodno donesene Uredbe o uzdržavanju br. 4/2009), kao i izuzetak (d) za nasljeđivanje ostavine umrlog bračnog druga odnosno partnera jer je to uređeno Uredbom (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (dalje: Uredba o nasljeđivanju).¹⁰

Vezano uz izuzetak (d) potrebno je spomenuti odluku Suda EU-a u **predmetu Mankopf** kojom je tumačio područje primjene Uredbe o nasljeđivanju br. 650/2012 jer je ujedno razgraničio njezino područje primjene prema dvjema ovdje razmatranim uredbama.¹¹ Bračni drugovi Mankopf bili su njemački državljani i imali su prebivalište u Njemačkoj. Imali su imovinu u Njemačkoj i Švedskoj. Nakon smrti g. Mankopfa, koji nije raspolagao imovinom za slučaj smrti, jedini njegovi zakonski nasljednici bili su njegova supruga i njihov sin jedinac. Među bračnim drugovima primjenjivao se režim zajednice bračne imovine i nisu imali sklopljen bračni ugovor. Radi prijenosa prava vlasništva nad nekretninom koja se nalazi u Švedskoj, gđa. Mahnkopf zatražila je u skladu s Uredbom o nasljeđivanju br. 650/2012 izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju u kojoj su ona i njezin sin navedeni kao sunasljednici, svakog za jednu polovinu nasljedstva, u skladu s nacionalnim pravilom o zakonskom nasljeđivanju. Sud je odbio zahtjev za Europsku potvrdu o nasljeđivanju jer se dio dodijeljen ostaviteljevoj supruzi temeljio, u odnosu na jednu četvrtinu ostaviteljeve ostavine, na režimu nasljeđivanja, a u odnosu na drugu četvrtinu ostaviteljeve ostavine, na režimu bračne stečevine iz čl. 1371. st. 1. njemačkog Građanskog zakonika (*Bürgerliches Gesetzbuch – BGB*). Smatrao je da

¹⁰ SL L 201, 27.7.2012., str. 107.–134., posebno izdanje na hrvatskom jeziku: poglavlje 19, svezak 10, str. 296.–323.

¹¹ Sud EU-a, C-558/16, *Doris Margret Lisette Mahnkopf*, 1. ožujka 2018., EU:C:2018:138.

potonje pravilo ne ulazi u područje primjene Uredbe o nasljeđivanju br. 650/2012 zbog odredbe čl. 1. st. 2. toč (d) te Uredbe koja isključuje „pitanja režima bračne stečevine”, dok prema toč. (a) Uredba o nasljeđivanju br. 650/2012 obuhvaća „sve oblike prijenosa imovine, prava i obveza zbog smrti, bilo dobrovoljnim prijenosom raspolaganjem imovinom zbog smrti, bilo prijenosom zakonskim nasljeđivanjem”. Gđa. Mahnkopf podnijela je žalbu protiv te odluke i viši sud zatražio je mišljenje Suda EU-a.

Sud EU-a je presudio da u područje primjene Uredbe o nasljeđivanju br. 650/2012 ulazi nacionalna odredba, poput one iz čl. 1371. st. 1. njemačkog Građanskog zakonika, koja predviđa, u slučaju smrti jednog od bračnih drugova, diobu bračne stečevine na paušalnoj osnovi, uvećanjem nasljednog dijela preživjelog bračnog druga. Obrazložio je da je nacionalna pravna kvalifikacija bez utjecaja na europsku kvalifikaciju autonomnih pojmova iz Uredbe te je, pozivajući se i na odredbu čl. 1. st. 2. toč. (d) Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103, utvrdio kriterij za njihovo razgraničenje. Prema Sudu EU-a, očito je da glavni cilj navedene odredbe njemačkog prava nije podjela imovine ili prestanak režima bračne stečevine, nego određivanje visine nasljednog dijela koji pripada preživjelom bračnom drugu u odnosu na druge nasljednike.¹²

U pogledu posljednja dva izuzetka od primjene (g) i (h) predmetnih uredbi koji se odnose na stvarna prava i upisnike prava na imovini, moguće je analogijom primijeniti tumačenje Suda EU-a u **predmetu *Kubicka***¹³ u kojem je odluka donesena o istovjetnim izuzetcima od primjene u Uredbi o nasljeđivanju br. 650/2012. U tom predmetu, gđa. Kubicka poljska državljanka s boravištem u Njemačkoj, koja je u braku s njemačkim državljaninom s kojime ima dvoje maloljetne djece, željela je sastaviti svoju oporuku. Obratila se javnom bilježniku u Poljskoj želeći u svoju oporuku unijeti vindikacijski legat, predviđen poljskim pravom, a u korist svojeg bračnog druga. Predmet toga legata bio bi njezin suvlasnički dio zajedničke nekretnine – obiteljske kuće sa zemljištem, koja se nalazi u Njemačkoj. Za ostatak imovine koja čini njezinu ostavinu, željela je zadržati zakonski redoslijed nasljeđivanja na temelju kojeg njezin bračni drug i njezina djeca nasljeđuju u jednakim dijelovima. Željela je isključiti primjenu običnog (damnacijskog) legata. Javni bilježnik odbio je sastaviti takvu oporuku, s obrazloženjem da bi takav legat bio protivan njemačkom zakonodavstvu i sudskoj praksi o stvarnim pravima i zemljišnim knjigama – o čemu treba voditi računa u skladu s člankom 1. stavkom 2. točkama (k) i (l) kao i člankom 31. Uredbe o nasljeđivanju br. 650/2012 – te bi takav akt stoga bio nezakonit. Naime, u Njemačkoj se upis legataru u zemljišne knjige može provesti samo na temelju javnobilježničkog akta koji sadržava ugovor između nasljednika i legataru o prijenosu vlasništva na nekretnini. Stoga se vindikacijski legati iz drugih država u Njemačkoj se, na temelju čl. 31. Uredbe o nasljeđivanju br. 650/2012, prilagođavaju u damnacijske legate. Gđa. Kubicka je poljskom sudu podnijela tužbu pobijajući odluku kojom je odbijeno sastavljanje oporuke i taj sud zatražio je tumačenje Suda EU-a.

Sud EU-a je smatrao da isključenje iz područja primjene navedeno u čl. 1. st. 2. toč. (k) i (l) Uredbe o nasljeđivanju br. 650/2012, treba tumačiti na način da mu se

¹² Sud EU-a, C-558/16, *Mahnkopf*, EU:C:2018:138, toč. 40. i 41.

¹³ Sud EU-a, C-218/16, *postupak koji je pokrenula Aleksandra Kubicka*, 12. listopada 2017., EU:C:2017:755.

protivi odbijanje priznanja u Njemačkoj stvarnopravnih učinaka vindikacijskog legata (čiji pravni sustav ne poznaje takav institut legata s izravnim stvarnopravnim učinkom i gdje je smještena nekretnina) koje taj legat proizvodi na dan otvaranja nasljedstva, u skladu s poljskim nasljednim pravom koje je izabrala oporučiteljica.¹⁴ Stoga se može zaključiti da, iako Uredba o bračnoj imovini br. 2016/1103 i Uredba o registriranim partnerstvima br. 2016/1103 ne uređuju stvarna prava i njihove upise u registre, ona ipak ne dopušta nacionalnim propisima da onemoguće priznanje u državi članici subjektivnih prava stečenih prema stranom mjerodavnom pravu, bilo zbog nepoznavanja te vrste subjektivnih prava ili zbog neispunjenih pretpostavki za upis ako je upis pretpostavka za stjecanje toga prava. Za prevladavanje takvih situacija u kojima pravo suda ili drugog nadležnog tijela ne poznaje određene institute, predviđen je u čl. 29. Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103 i čl. 29. Uredbe o imovini partnera br. 2016/1104 međunarodnoprivatnopravni institut prilagođavanja o kojem više u dijelu o mjerodavnom pravu.

U pogledu pravne **kvalifikacije pojma „bračnoimovinski režim“** koja je bitna zbog određenja materijalnog polja primjene Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103, u toč. 17 preambule te Uredbe ističe se da ona ne definira brak, već to ostaje podvrgnuto nacionalnom pravu. Postavlja se pitanje na koje nacionalno pravo upućuje ova uvodna izjava, posebice glede mogućnosti da pojmom „brak“ bude obuhvaćen i istospolni brak. U dosadašnjim raspravama pravnih znanstvenika prednost se pri tumačenju daje pravu države suda (*lex fori*). Nasuprot tomu, **pojam „bračnoimovinski režim“** treba tumačiti autonomno od nacionalnih pojmova kako to proizlazi iz toč. 18 preambule ove Uredbe. On obuhvaća sve građanskopravne aspekte bračnoimovinskih režima, bilo da je riječ o svakodnevnom upravljanju bračnom imovinom ili prestanku bračnoimovinskog režima, primjerice zbog rastave ili razvoda. Pojam „bračnoimovinski režim“ ne uključuje samo imovinske odnose koji su posebno i isključivo osmišljeni u određenim nacionalnim pravnim sustavima u slučaju braka, nego i sve imovinske odnose između bračnih drugova i u njihovim odnosima s trećim stranama koji izravno proizlaze iz bračnog odnosa ili njegova razvrgnuća. Također se ističe da su tim pojmom obuhvaćena ne samo kogentna pravila, nego i sva pravila koja su bračni drugovi dogovorili u skladu s mjerodavnim pravom, kao i sva dispozitivna pravila mjerodavnog prava.

Uredba o imovini partnera br. 2016/1104 u čl. 3. st. 1. toč. (a) sadrži djelomičnu autonomnu definiciju pojma „registrirano partnerstvo“ koja dalje upućuje na određeno mjerodavno pravo. Naime, **pojam „registrirano partnerstvo“** znači režim koji uređuje zajednički život dvoje ljudi koji je predviđen zakonom, čije je registriranje obvezno prema tom zakonu i koji zadovoljava pravne formalnosti koje se zahtijevaju tim zakonom za njegovu uspostavu. Dakle, pojam „registriranog partnerstva“ pretpostavlja monogamnu vezu, no ne isključuje istospolna partnerstva. U skladu s time smatra se u pravnoj teoriji, što tek treba biti potvrđeno od Suda EU-a, da definicija „registriranog partnerstva“ obuhvaća i istospolne brakove, što je važno imati na umu kod primjene uredbi u Hrvatskoj jer hrvatsko pravo ograničava brak na osobe različita spola.¹⁵ Dakle, otvorena je mogućnost da države članice koje ne priznaju istospolne brakove primjenjuju Uredbu o imovini partnera br. 2016/1104 na imovinske učinke istospolnog braka sklopljenog u inozemstvu, dok će države koje ih priznaju dakako primjenjivati Uredbu o bračnoj imovini br. 2016/1103. U tom kontekstu valja spomenuti recentnu presudu Suda

¹⁴ Sud EU-a, C-218/16, *Kubicka*, EU:C:2017:755, toč. 58.

¹⁵ Vidi čl. 61. st. 2. Ustava Republike Hrvatske, NN 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.

EU-a u predmetu *Coman* koja se odnosi na područje prekograničnog spajanja obitelji, prema kojoj nije dopušteno po pravu EU-a odbiti obiteljsko spajanje između dvaju istospolnih bračnih drugova pozivom na to da država članica čija tijela su nadležna postupati ne priznanje istospolne brakove.¹⁶ Ta presuda može imati upliva i na pitanja iz različitih područja prava EU-a o čemu više u dijelu o priznanju i ovrsi.

Moguće je naići i na raspravu o tome mogu li se predmetne uredbe, posebno ona o imovini partnera br. 2016/1104, primijeniti i na imovinske posljedice neformalne (neregistrirane) zajednice partnera, raznospolnih ili istospolnih. S obzirom na to da Uredba o bračnoj imovini br. 2016/1103, bez obzira što definiciju „braka“ prepušta nacionalnim pravima država članica, jasno ograničava svoju primjenu na imovinske odnose u „braku“, bez dodatne intervencije zakonodavca proširenje tumačenja na neformalne zajednice bilo bi protivno odredbama Uredbe. Jednako tako i Uredba o imovini partnera br. 2016/1104 ne bi dopuštala proširenje na neformalne zajednice jer jasno navodi „registriranje“ režima zajedničkog života kao bitni element definicije svoga materijalnog područja primjene. Međutim, nema prepreke da pojedina država članica svojim nacionalnim propisom proširi primjenu tih uredbi i na neformalne životne zajednice. Ipak, sa stajališta međunarodnog privatnog prava, primjena kriterija nadležnosti i poveznica predviđenih postojećim dvjema uredbama na neformalne zajednice može se pokazati problematična, primjerice stoga što u potonjim slučajevima uopće ne postoji mogućnost veze s mjestom uspostavljanja registriranog partnerstva. Nadalje, neke države smatraju da je izbor neformalnosti životne zajednice ujedno i izbor da obiteljskim pravnom ne budu uređeni odnosi koje osobe u takvim zajednicama imaju, uključujući imovinskopravne.

2. NADLEŽNOST

Poglavlje II. predmetnih uredbi sadrži odredbe o nadležnosti za meritum predmeta i privremene mjere, odredbe o litispendenciji i povezanim postupcima te odredbe o ispitivanju nadležnosti i dopustivosti.

2.1. Atrakcijska nadležnost nasljednog postupka

Kada je pred sudom države članice **pokrenut postupak u stvarima nasljeđivanja bračnog druga** odnosno registriranog partnera na temelju Uredbe o nasljeđivanju br. 650/2012, prema čl. 4. Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103 i čl. 4. Uredbe o imovini partnera br. 2016/1104, sudovi te države nadležni su za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog odnosno imovinskog režima registriranih partnera povezanim s tim predmetom nasljeđivanja. Riječ je o atrakcijskoj nadležnosti koja imovinskopravne odnose bračnih drugova odnosno registriranih partnera nadovezuje na nasljednopravni postupak iza preminulog bračnog druga odnosno registriranog partnera. Na taj način predmetne uredbe omogućuju koncentraciju postupanja u jednoj državi članici, ne nužno istom sudu ili drugom nadležnom tijelu. Naime, nadležnost sudova ili drugih tijela za provođenje tako koncentriranih postupaka u stvarima bračnoimovinskog odnosno imovinskog režima registriranih

¹⁶ Sud EU-a, C-673/16, *Relu Adrian Coman, Robert Clabourn Hamilton, Asociația Accept v Inspectoratul General pentru Imigrări, Ministerul Afacerilor Interne*, 5. lipnja 2018., EU:C:2018:385.

partnera i dalje ovisi o domaćim odredbama o stvarnoj i mjesnoj nadležnosti sudova odnosno drugih tijela.

Ova odredba je **primarna** u sustavu uredbi i nije opcionalna, pa stoga ako je nasljednopravni postupak u tijeku u jednoj državi članici njezina tijela međunarodno su nadležna i za s tim predmetom povezanim imovinskopравnim odnosom bračnih drugova ili registriranih partnera. Tijela drugih država članica moraju se u tom slučaju oglašiti nenadležnima sukladno člancima 15. uredbi. Na pitanje o tumačenju toga što su stvari bračnoimovinskog odnosno imovinskog režima registriranih partnera „povezane“ s predmetom nasljeđivanja, doktrina se izjašnjava u prilog širokog tumačenja koje bi obuhvaćalo ne samo situacije kada su ta pitanja prethodna pitanja u odnosu na nasljednopravna pitanja kao glavna, već i kada je riječ samo o postupovnoj ekonomičnosti, primjerice glede izvođenja istih dokaza. Prednost širokog tumačenja ogleda se i u situacijama u kojima je teško razlučiti potpada li neko pitanje pod nasljedno ili bračnoimovinsko pravo.

2.2. Atrakcijska nadležnost bračnog ili „partnerskog“ postupka

Usporedivo sa situacijom u kojoj je bračni drug odnosno registrirani partner preminuo pa se vodi nasljednopravni postupak, ako je **u tijeku bračni spor ili „partnerski“ spor** dolazi do privlačenja nadležnosti za sporove o njihovim imovinskopравnim učincima. Naime, prema 5. st. 1. Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103 kada je pred sudom države članice pokrenut postupak za odlučivanje o zahtjevu za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka na temelju Uredbe Bruxelles II bis br. 2201/2003, sudovi te države nadležni su za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima povezanim s tim zahtjevom. Pritom su, prema 5. st. 1. Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103, neki kriteriji nadležnosti iz Uredbe Bruxelles II bis s bezuvjetnim atrakcijskim svojstvom (čl. 3. st. 1. toč. (a) prva, druga, treća i četvrta alineja te čl. 3. st. 1. toč. (b)), dok su drugi uvjetovani sporazumom bračnih drugova o takvoj nadležnosti (čl. 3. st. 1. toč. a peta i šesta alineja, te čl. 5. i 7.). S obzirom na to u pravnoj teoriji prvi su označeni kao „jaki kriteriji nadležnosti“, a drugi kao „slabi kriteriji nadležnosti“.

Kada je pred sudom države članice pokrenut postupak za odlučivanje o raskidu ili poništaju registriranog partnerstva, prema čl. 5. st. 1. Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1104, sudovi te države nadležni su za odlučivanje o imovinskim posljedicama registriranog partnerstva povezanim s tim slučajem raskida ili poništaja. U okviru ove Uredbe nadležnost prema ovom članku moguća je samo pod pretpostavkom da postoji sporazum partnera u tom smislu.

Postavlja se pitanje odnosa odredbi o prorogaciji iz čl. 7. Uredbi i sporazuma koji se spominje u okviru čl. 5. uredbi. To je riješeno u čl. 5. st. 3. Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103 i čl. 5. st. 2. Uredbe o imovini partnera br. 2016/1104 na način da ako je prethodno spomenuti sporazum sklopljen prije pokretanja postupka pred sudom radi odlučivanja u stvarima bračnoimovinskih režima odnosno imovinskih posljedica registriranog partnerstva, taj sporazum mora biti u skladu s odredbom o sporazumu o prorogaciji nadležnosti suda iz čl. 7. *Argumentum a contrario*, ako stranke nisu prethodno sklopile sporazum kojim će prorogirati nadležnost u korist sudova nadležnih za bračni odnosno „partnerski“ postupak, taj sporazum ne mora biti u obliku propisanom čl. 7. Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103 odnosno Uredbe o imovini partnera br. 2016/1104. Prema tome, to može biti postupovna radnja jedne stranke koja podnosi imovinskopравni zahtjev pred sud koji postupuje u bračnom

odnosno „partnerskom“ sporu, te suglasnost druge stranke o tome. Potonja suglasnost može, primjerice, biti dana usmeno na zapisnik sudu, no ne može biti dana prešutno što proizlazi iz okolnosti da je prešutna prorogacija posebno regulirana u čl. 8. uredba. U pravnoj literaturi se dvoji o praktičnosti sporazuma koji je prethodno sklopljen jer se on naslanja na nadležnost iz Uredbe Bruxelles II bis br. 2201/2003 koja ne dopušta izbor nadležnog suda u bračnim stvarima. Ostaje vidjeti hoće li ova mogućnost zaživjeti u sporazumima bračnih drugova odnosno registriranih partnera.

2.3. Nadležnost u „ostalim slučajevima“

Nadležnost u „ostalim slučajevima“ obuhvaća: prvo, slučaj predviđen prethodno analiziranim odredbama čl. 4. ili 5. no nijedan sud države članice nije nadležan na temelju njih, i drugo, slučaj različit od onih predviđenih u tim odredbama. Ova je nadležnost za odlučivanje u bračnoimovinskoj odnosno stvari o imovinskim učincima registriranog partnerstva samostojna i utvrđuje se **temeljem kaskadnih kriterija koji stoje u hijerarhijskom odnosu**.

2.3.1. Prorogacija nadležnosti

Najviši kriterij nadležnosti u „ostalim slučajevima“ je subjektivni, tj. izbor stranaka. Prema čl. 7. st. 1. Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103, stranke se mogu sporazumjeti da isključivo nadležni odlučivati u stvarima njihova bračnoimovinskog režima budu sudovi:

- države članice čije je pravo mjerodavno na temelju:
 - čl. 22. – izabrano mjerodavno pravo, ili
 - čl. 26. st. 1. toč. (a) – pravo prvog zajedničkog uobičajenog boravišta bračnih drugova nakon sklapanja braka, ili
 - čl. 26. st. 1. toč. (b) – pravo zajedničkog državljanstva bračnih drugova u trenutku sklapanja braka, ili
- sudovi države članice u kojoj je brak sklopljen.

Prema čl. 7. st. 1. Uredbe o imovini partnera br. 2016/1104, stranke se mogu sporazumjeti da isključivo nadležni odlučivati o imovinskim posljedicama njihovog registriranog partnerstva budu sudovi države članice:

- čije je pravo mjerodavno na temelju čl. 22. – izabrano mjerodavno pravo, ili
- u kojoj je registrirano partnerstvo uspostavljeno.

Sukladno čl. 7. st. 2. uredbi, prorogacijski sporazum mora biti u **pisanom obliku**, datiran i potpisan od stranaka. Prema već ustaljenom pravilu u europskom privatnom pravu, pisanim smatra se i komunikacija elektroničkim sredstvima koja osigurava trajni zapis sporazuma. Analogno čl. 25. st. 1. Uredbe Bruxelles I bis br. 2201/2003, u pravnoj teoriji navodi se da je materijalna valjanost sporazuma podvrgnuta pravu države čiji sud je izabran.

PRIMJER

Ako su partneri, državljanin Belgije i državljanin Hrvatske s uobičajenim boravištem u Francuskoj, registrirali partnerstvo u Francuskoj (*pax*), a u ugovoru u pogledu imovinskih učinaka toga partnerstva izabrali austrijsko pravo, sudovi koje države

članice mogu biti valjano prorogirani tim sporazumom? (Moguć je jedan ili više točnih odgovora.)

- (a) Sudovi Austrije
- (b) Sudovi Belgije
- (c) Sudovi Hrvatske
- (d) Sudovi Francuske.

2.3.2. Nadležnost kada je prorogacija izostala

Ako stranke nisu izabrale nadležni sud prema opisanim odredbama, slijedi kaskada objektivnih kriterija. Prvi upućuje na državu članicu **uobičajenog boravišta bračnih drugova odnosno registriranih partnera** u trenutku pokretanja postupka pred sudom. Ako to nemaju, drugi objektivni kriterij nadležnima određuje sudove države članice na čijem su području bračni drugovi odnosno registrirani partneri imali **posljednje uobičajeno boravište** ako jedan od njih još uvijek tamo boravi u trenutku pokretanja postupka pred sudom. U suprotnome, dolazi u primjenu treći objektivni kriterij koji se oslanja na načelo *actor sequitur forum rei*, pa su nadležni sudovi države članice na čijem području **protustranka ima uobičajeno boravište** u trenutku pokretanja postupka pred sudom. Ako ni to ne dovodi do nadležnosti suda neke države članice, posljednji u nizu objektivnih kriterija je **zajedničko državljanstvo** (države članice) bračnih drugova odnosno registriranih partnera u trenutku pokretanja postupka pred sudom.¹⁷ Za registrirano partnerstvo na kraju je dodan i peti objektivni kriterij – **država članica prema čijem pravu je to partnerstvo uspostavljeno**.¹⁸

Kao i u drugim uredbama koje se odnose na obiteljskopravne odnose, uobičajeno boravište je najzastupljenije, i ovdje nalazimo ga u varijacijama zajedničkog, posljednjeg zajedničkog i onoga protustranke, dok se državljanstvo pojavljuje samo kao zajedničko državljanstvo. Ove Uredbe, kao i druge uredbe EU-a u području obiteljskih odnosa, ne sadrže definiciju uobičajenog boravišta, pa bi trebalo slijediti autonomno tumačenje, dakle prema okolnostima svakog slučaja posebno te u skladu sa već prihvaćenim pravnim stajalištima Suda EU-a. Nasuprot tome, državljanstvo se tumači prema odredbama prava države za koju se tvrdi da osoba ima državljanstvo. Ako osoba ima više državljanstva, sva su jednako relevantna za utvrđenje nadležnosti kao što analogijom proizlazi iz tumačenja Suda EU-a u predmetu *Hadadi*.¹⁹

2.4. Nadležnost temeljem prešutne prorogacije

Odredbom čl. 8. uredbi propisano je da se tuženik može upustiti u postupak, a da ne prigovori nadležnosti, s učinkom prešutne prorogacije, samo u korist suda države članice čije je pravo mjerodavno na temelju čl. 22. ili čl. 26. st. 1. toč. a i b Uredbe o bračnoj imovini odnosno čl. 22. ili čl. 26. st. 1. toč. a i b Uredbe o imovini partnera. Time se poželjni forumi koji su prepušteni izričitoj autonomiji volje stranaka najvećim dijelom preslikavaju i na planu prešutne autonomije. Prešutna

¹⁷ Čl. 6. Uredbe o bračnoj imovini.

¹⁸ Čl. 6. Uredbe o imovini partnera.

¹⁹ Sud EU-a, C-168/08, *Laszlo Hadadi (Hadady) protiv Csilla Marta Mesko, udana Hadadi (Hadady)*, 16. lipnja 2009., EU:C:2009:474.

prorogacija, međutim, nije dopuštena u okolnostima koje potpadaju pod primjenu čl. 4. Uredbi kada je pred sudom države članice pokrenut postupak u stvarima nasljeđivanja iza bračnog druga ili registriranog partnera na temelju Uredbe o nasljeđivanju br. 650/2012. Isto tako, nije dopuštena ni u okolnostima koje potpadaju pod primjenu čl. 5. st. 1. Uredbi kada je pred sudom države članice pokrenut postupak u bračnim odnosno „partnerskim“ stvarima kako je prethodno navedeno.

Dodatna zaštitna odredba u čl. 8. st. 2. uredbi kojom se štite postupovni interesi tuženika predviđa da, prije preuzimanja nadležnosti na temelju prešutne prorogacije, sud osigurava da je tuženik obaviješten o svojem pravu na osporavanje nadležnosti i o posljedicama upuštanja ili neupuštanja u postupak. Ova odredba nalikuje odredbi kojom se na sličan način štite slabije strane koja je uvedena u europsko međunarodno postupovno pravo čl. 26. st. 2. Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (dalje: Uredba Bruxelles I bis).²⁰

2.5. Alternativna nadležnost

Sukladno čl. 9. st. 1. uredbi, alternativnost ove nadležnosti ogleda se u tom što ona omogućuje nadležnost ako sud države članice koji je inače nadležan (u slučaju bračnoimovinskog spora nadležnost bi inače postojala na temelju čl. 4., 6., 7. ili 8., dok bi u slučaju spora o imovini registriranih partnera postojala na temelju čl. 4. ili 5., ili čl. 6. toč. (a), (b), (c) ili (d)) odluči da se na temelju međunarodnog privatnog prava te države brak odnosno registrirano partnerstvo ne priznaje. Time, primjerice, omogućava sudu države članice s čijim javnim poretom nije u skladu istospolni brak ili koja ne poznaje institut registriranog partnerstva, da se elegantno povuče iz dane mu uloge. Kako bi se spriječila situacija u kojoj bi stranke ostale bez nadležnog foruma, čl. 9. st. 2. uredbi predviđena je mogućnost da sudovi bilo koje druge države članice postanu nadležni ako se stranke sporazume o prijenosu nadležnosti na sudove te druge države članice u skladu sa čl. 7. uredbi. Ako stranke ne postignu takav sporazum, nadležni su sudovi bilo koje druge države članice na temelju čl. 6. ili 8., ili, kada je riječ o bračnoimovinskom režimu, sudovi države članice u kojoj je brak sklopljen. Čl. 9. st. 3. uredbi predviđa da alternativna nadležnost nije moguća kada su stranke ishodile razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka odnosno raskid ili poništaj registriranog partnerstva koji se mogu priznati u državi članici pred čijim se sudom vodi postupak.²¹

2.6. Supsidijarna nadležnost

Kada nijedan sud države članice nije nadležan na temelju čl. 4., 5., 6., 7. ili 8. Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103, ili kada su se svi sudovi na temelju čl. 9. proglasili nenadležnima i nijedan sud nije nadležan na temelju čl. 9. st. 2. o alternativnoj nadležnosti, sudovi države članice su nadležni prema kriteriju nekretnine jednog ili obaju bračnih drugova na području te države članice (*forum rei*

²⁰ SL L 351, 20.12.2012., str. 1.–32., posebno izdanje na hrvatskom jeziku: poglavlje 19, svezak 11, str. 289.–320.

²¹ Čl. 9. st. 4. Uredbe o bračnoj imovini i čl. 9. st. 4. Uredbe o imovini partnera.

sitae). U navedenim okolnostima iz čl. 10. te Uredbe sud je nadležan za odlučivanje samo u pogledu predmetne nekretnine, a ne i cjelokupne imovine bračnih drugova. Paralelno s time u predmetima imovine registriranih partnera, kada nijedan sud države članice nije nadležan na temelju čl. 4., 5., 6., 7. ili 8. Uredbe o imovini partnera br. 2016/1104, ili kada su se svi sudovi na temelju čl. 9. proglasili nenadležnima i nijedan sud države članice nije nadležan na temelju čl. 6. toč. (e) ili čl. 7. ili 8., sudovi države članice su nadležni ako se nepokretna imovina jednog ili obaju partnera nalazi u toj državi članici, i to samo u pogledu predmetne nekretnine, sukladno članku 10. te Uredbe.

Ove odredbe nalikuju odredbi čl. 10. st. 2. Uredbe o nasljeđivanju br. 650/2012 s time da su u uredbama koje se ovdje razmatraju odredbe ograničene na nekretnine, dok kod nasljeđivanja bilo koja imovina ispunjava kriterij nadležnosti. Time su u ovim dvjema uredbama izbjegnuti problemi koji se odnose na utvrđivanje smještaja pojedinih oblika imovine, kao i mijenjanje toga smještaja posebice kod pokretnina. I dalje postoje pitanja koja se mogu postaviti kao problematična kao, primjerice, razgraničenje situacija u kojima je zahtjev postavljen u pogledu predmetne nekretnine i onih u kojima nije u pogledu te nekretnine. Tako se može pojaviti spor o valjanosti predbračnog ili bračnog ugovora koji se odnosi na cjelokupnu imovinu bračnih drugova, uključujući i nekretnine koje mogu biti smještene u više država. Na općenitijoj razini odredba o supsidijarnoj nadležnosti probija načelo jedinstva imovine, koje je zadržano u ostalim uredbama o nadležnosti, kao i mjerodavnog prava. Više o tom načelu bit će riječi u dijelu priručnika koji je posvećen mjerodavnom pravu.

2.7. Nužna nadležnost

Sukladno čl. 10. uredbi, kada nijedan sud države članice nije nadležan na temelju bilo kojeg od prethodnih članka uredbi, sudovi države članice iznimno mogu odlučivati o predmetu bračnoimovinskog režima odnosno imovinskim posljedicama registriranog partnerstva, ako u trećoj državi s kojom je slučaj blisko povezan postupak nije moguće pokrenuti ili provesti u razumnim okvirima ili bi bio nemoguć i ako je predmet u dovoljnoj mjeri povezan s državom članicom suda. Istovjetne odredbe sadržane su u čl. 11. Uredbe o nasljeđivanju br. 650/2012 i čl. 7. Uredbe o uzdržavanju br. 4/2009 koje, kao i odredbe koje postavljaju *forum necessitatis* u dvjema razmatranim uredbama, ciljaju razrješenju sporova u kojima bi stranke ostale bez mogućnosti učinkovitog pristupa pravosuđu. S ovom osnovom međunarodne nadležnosti do sada se hrvatsko pravosuđe nije učestalo susretalo, no očekivana frekventnost primjene je dakako vrlo mala.

2.8. Nadležnost za protuzahitjeve

Sukladno čl. 12. uredbi, sud pred kojim se postupak vodi na temelju čl. 4., 5., 6., 7. ili 8., čl. 9. st. 2. ili čl. 10. ili 11. Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103 odnosno čl. 4., 5., 6., 7., 8., 10. ili 11. Uredbe o imovini partnera br. 2016/1104 također je nadležan za odlučivanje o protuzahitjevu ako je on obuhvaćen područjem primjene ove Uredbe.

2.9. Ispitivanje nadležnosti i dopustivosti

Čl. 15. uredbi propisano je da se sud po **službenoj dužnosti proglašava nenadležnim** kada se pred sudom države članice pokrene postupak u stvari bračnoimovinskog režima za koji taj sud u skladu s odnosnom uredbom nije nadležan.

U čl. 16. st. 1. uredbi je propisano da kada se tuženik s uobičajenim boravištem u državi koja nije država članica, a u kojoj je pokrenut postupak ne upusti u postupak pred sudom, sud koji je nadležan na temelju odnosne uredbe zastaje s postupkom sve dok se ne dokaže da je **tuženik pravodobno mogao primiti pismo o pokretanju postupka**, ili istovrijedno pismo, tako da je mogao pripremiti svoju obranu, ili da su u tom smislu poduzete sve potrebne mjere. Nadalje je propisano da se umjesto navedene odredbe čl. 1. uredbi primjenjuje čl. 19. Uredbe Uredba (EZ) br. 1393/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima („dostava pismena”), i o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1348/2000.²² ako je pismo o pokretanju postupka ili istovrijedno pismo moralo biti poslano iz jedne države članice u drugu, u skladu s tom uredbom. Kada Uredba o dostavi br. 1393/2007 nije primjenjiva, primjenjuje se čl. 15. Haške konvencije od 15. studenoga 1965. o dostavi u inozemstvo sudskih i izvansudskih pismena u građanskim i trgovačkim stvarima²³ ako je pismo o pokretanju postupka ili istovrijedno pismo moralo biti poslano u inozemstvo u skladu s tom Konvencijom.

Navedene odredbe odnose se na situacije u kojima je u inozemstvo trebalo poslati sudski poziv ili jednakovrijedni dokument, a tuženik nije pristupio. Prema odredbama čl. 15. st. 1. Haške konvencije o dostavi, presuda se u tim okolnostima neće donijeti sve dok se ne utvrdi da je:

- (a) dokument dostavljen na način koji je prema unutarnjem pravu zamoljene države propisan za dostavu dokumenata u domaćim sporovima osobama koje se nalaze na njenom državnom području, ili
- (b) dokument stvarno bio isporučen tuženiku ili u njegov stan na neki drugi način predviđen ovom Konvencijom,

te da je i u jednom i u drugom slučaju dostava ili isporuka izvršena dostatno na vrijeme da tuženiku omogući obranu.

Hrvatska je podnijela izjavu u odnosu na čl. 15. Haške konvencije o dostavi pa, unatoč prethodno navedenim odredbama st. 1., sudac može donijeti presudu čak i ako nije zaprimljena potvrda o dostavi ili isporuci, ako su ispunjeni svi sljedeći uvjeti:

- (a) ako je dokument poslan na jedan od načina predviđenih ovom Konvencijom,
- (b) ako je od datuma slanja dokumenta proteklo razdoblje ne kraće od šest mjeseci, koje sudac u dotičnom slučaju smatra odgovarajućim,
- (c) ako nije zaprimljena potvrda bilo koje vrste, mada su poduzeti svi razumni napori kako bi se pribavila putem nadležnih vlasti zamoljene države.

²² SL L 324, 10.12.2007., str. 79., posebno izdanje na hrvatskom jeziku: poglavlje 19, svezak 7, str. 171.–212.

²³ NN MU, 10/2005.

Neovisno o prethodnim odredbama, sudac može u hitnom slučaju izdati bilo koju privremenu ili zaštitnu mjeru.

Iste odredbe predviđene su i Uredbom o dostavi 1393/2007, uz dodatak odredbi čl. 4. i 5. prema kojima, osim kod presude koje se odnose na status te pravnu i poslovnu sposobnost osoba, ako je pismeno kojim se pokreće postupak ili jednakovrijedno pismeno trebalo biti poslano u drugu državu članicu radi dostave, a presuda je izrečena protiv tuženika koji se nije upustio u postupak, sudac može osloboditi tuženika pravnih posljedica isteka roka za ulaganje žalbe ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- (a) tuženik, bez svoje krivnje, nije saznao za postojanje pismena pravovremeno da bi mogao pripremiti svoju obranu pred sudom ili pravovremeno da bi mogao uložiti žalbu; i
- (b) tuženik je predočio dostatan dokaz obrane u pogledu glavnog tužbenog zahtjeva.

Zahtjev za povrat u prijašnje stanje može biti podnesen samo u razumnom roku nakon što je tuženik saznao sadržaj presude. Država članica može odrediti rok, no on ne može biti kraći od godine dana od datuma izricanja presude.

2.10. Trenutak pokretanja postupka i koordinacija nadležnosti

Koordinacija postupaka u tijeku pred sudovima različitih država članica prvenstveno zahtjeva utvrđenje trenutak pokretanja tih postupaka, a potom i pravila o postupanju sudova u tim okolnostima.

2.10.1. Trenutak pokretanja postupka

Čl. 14. Uredbi predviđa da se za potrebe poglavlja II. uredbi smatra da je postupak pokrenut pred sudom:

- (a) u trenutku kada je sudu predano pismeno o pokretanju postupka ili istovrijedno pismeno, pod uvjetom da podnositelj zahtjeva nakon toga nije propustio poduzeti korake koje je morao poduzeti u vezi s dostavom pismena tuženiku;
- (b) ako pismeno mora biti dostavljeno prije njegova podnošenja sudu, u trenutku kada ga je primilo tijelo ovlašteno za dostavu, pod uvjetom da podnositelj zahtjeva nije nakon toga propustio poduzeti radnje koje je morao poduzeti kako bi pismeno bilo predano sudu; ili
- (c) ako postupak pokreće sud po službenoj dužnosti, u trenutku kada je donesena odluka suda o pokretanju postupka ili, ako takva odluka nije nužna, u trenutku kada je sud zabilježio slučaj.

Prva dva određenja u toč. (a) i (b) nalazimo i u drugim uredbama u okviru koordinacije postupaka i oni su rezultat različitih pristupa u postupovnim pravima država članica. Na hrvatsku situaciju odnosi se odredbe u toč (a). Treća je situacija u slučajevima pokretanja postupka po službenoj dužnosti.

2.10.2. Litispencija

Litispencija je uređena u čl. 17. uredbi, po uzoru na čl. 29. Uredbe Bruxelles I bis br. 1215/2012, i obuhvaća situacije u kojima se pred sudovima različitih država članica vode postupci o istom predmetu i između istih stranaka. Analogno

tumačenjima pojma „istog predmeta spora“ u praksi Suda EU-a koja se odnosi na Uredbu Bruxelles I bis, nije nužno da je riječ o istim zahtjevima, već je dostatno da zahtjevi imaju istu srž, kao primjerice zahtjev za isplatom temeljem ugovora i zahtjev za utvrđenjem da ugovor nije sklopljen.²⁴ Prema tome, u kontekstu uredbi o kojima je ovdje riječ, isti predmet spora bio bi ako primjerice postoje zahtjev za podjelom bračne stečevine temeljem bračnog ugovora i zahtjev za utvrđenjem ništivosti toga bračnog ugovora.

U okolnostima istog predmeta spora između sitih stranaka pred sudovima različitih država članica, bilo koji od sudova pred kojim se vodi spor može od drugog suda pred kojim se vodi spor zatražiti obavijest o datumu pokretanja postupka pred odnosnim sudom. Po primitku toga zahtjeva, sud mora bez odgađanja poslati obavijest drugom sudu o tom datumu. Nakon što sud utvrdi kronološki redoslijed pokretanja postupaka i utvrdi da pred njim nije prvo pokrenut postupak, mora zastati s postupkom sve dok se ne utvrdi nadležnost suda pred kojim je prvo pokrenut postupak. Kada se utvrdi nadležnost suda pred kojim je prvo pokrenut postupak, svi sudovi osim suda pred kojim je prvo pokrenut postupak proglašavaju se nenadležnima u korist tog suda.

2.10.3. Povezani postupci

Povezani postupci uređeni čl. 18. uredbi, po uzoru na čl. 29. Uredbe Bruxelles I bis br. 1215/2012, obuhvaćaju situacije u kojima ne postoji identitet stranka ili predmeta spora no predmeti su tako blisko povezani da se zajedničko postupanje i odlučivanje u vezi s njima čini svrhovitim kako bi se izbjegla opasnost proturječnih odluka u odvojenim postupcima. U praksi Suda EU-a već je bilo tumačenja povezanih postupaka u okviru Uredbe Bruxelles I bis²⁵ pa se analogno valja rukovoditi tim stajalištima i u okviru uredbi o kojima je ovdje riječ. Kada se pred sudovima različitih država članica vode takvi povezani predmeti, svi sudovi osim onog pred kojim je prvo pokrenut postupak imaju mogućnost zastati s postupkom. Također, kada se navedeni povezani postupci vode u prvom stupnju, svi sudovi osim suda pred kojim je prvo pokrenut postupak mogu se na zahtjev jedne od stranaka proglasiti nenadležnima ako je sud pred kojim je prvo pokrenut postupak nadležan za odlučivanje u predmetnim postupcima i ako je njegovim pravom dopušteno spajanje predmeta.

2.11. Privremene mjere, uključujući zaštitne mjere

Sukladno članku 19. uredbi, za određivanje privremenih mjera, uključujući zaštitne mjere, nadležni su sudovi države članice koji su nadležni za meritum predmeta, a dodatno i sudovi druge države članice, koji nisu nadležni za meritum predmeta, ako su takvi zahtjevi predviđeni pravom te druge države. Odredba se naslanja na tradicionalno uređenje nadležnosti za privremene mjere koje postoji u Uredbi Bruxelles I bis u čl. 35 pa su i tumačenja vezana uz tu odredbu relevantna i u okviru uredbi koje su predmet ovog priručnika.

²⁴ Sud EU-a, C-144/86, *Gubisch Maschinenfabrik KG protiv Giulia Palumba*, 8. prosinca 1987., EU:C:1987:528.

²⁵ Sud EU-a, C-406/92, *The owners of the cargo lately laden on board the ship "Tatry" v the owners of the ship "Maciej Rataj"*, 6. prosinca 1994., EU:C:1994:400.

PRIMJER

Bračni drugovi, državljanka Italije i državljanin Rumunjske s uobičajenim boravištem u Hrvatskoj gdje su i sklopili brak, su u bračnom ugovoru izabrali kao mjerodavno nizozemsko pravo i odredili nadležnost nizozemskih sudova. Njihova imovina se sastoji od stana, brodice, automobila i dva bankovna računa u Hrvatskoj te kuće i bankovnog računa u Italiji. Sudovi koje države članice mogu biti nadležni za određivanje privremene mjere zabrane raspolaganja stanom, brodicom i kućom te po kojoj osnovi? (Moguć je jedan ili više točnih odgovora.)

- (a) Sudovi Hrvatske
- (b) Sudovi Italije
- (c) Sudovi Nizozemske
- (d) Sudovi Rumunjske
- (e) Sudovi Španjolske.

3. MJERODAVNO PRAVO

Odredbe o mjerodavnom pravu sadržane su u Poglavlju III obje Uredbe. Odnose se na mogućnost izbora mjerodavnog prava, valjanost sporazuma o izboru mjerodavnog prava, primjenu istog, izbor i primjenu u situaciji kada bračni drugovi, odnosno partneri registriranog partnerstva nisu izabrali mjerodavno pravo, područje primjene mjerodavnog prava te njegove učinke u odnosu na treće strane te izuzetke kao i odredbe koje se odnose na razloge neprimjene, isključenje uzvrata te na države članice koje imaju više od jednog pravnog sustava.

3.1. Opća pitanja mjerodavnog prava

3.1.1. Vremenska primjena pravila o mjerodavnom pravu

Ove odredbe primjenjuju se na bračnoimovinske režime bračnih drugova koji su brak sklopili 29. siječnja 2019. godine ili nakon tog datuma te na bračnoimovinske režime bračnih drugova koji su brak sklopili prije 29. siječnja 2019. godine ali su sporazum o izboru mjerodavnog prava sklopili 29. siječnja 2019. godine ili nakon tog datuma, odnosno na partnere koji su registrirali svoje partnerstvo 29. siječnja 2019. godine ili nakon tog datuma te na imovinske režime partnera koji su registrirali svoje partnerstvo prije 29. siječnja 2019. godine ali su sporazum o izboru mjerodavnog prava sklopili 29. siječnja 2019. godine ili nakon tog datuma, sadržana u čl. 69. st. 3. obje uredbe. Tu valja spomenuti da su čl. 69. st. 3. uredbi korigirani ispravcima tih uredbi jer su spomenute odredbe u izvornom tekstu uključivale samo odluke donesene nakon 29. siječnja 2019., a ne i odluke donesene na taj datum.

Kako su obje uredbe u primjeni tek od 29. siječnja 2019. godine, a primjenjuju se na imovinskopravne režime bračnih zajednica nastalih sklapanjem braka odnosno registriranih partnerstva od 29. siječnja nadalje, osim ako su stranke postigle valjani sporazum o izboru mjerodavnog prava i pri tom ugovorile njegovu retroaktivnu primjenu, još nema ni relevantne nacionalne sudske prakse ni prakse Suda EU-a iz sfere pitanja vezanih uz mjerodavno pravo.

3.1.2. Teritorijalni sukobi zakona

Čl. 33. uredbi uređuju situaciju u odnosu na države koje imaju više od jednog pravnog sustava (primjerice, Njemačka, Španjolska, Ujedinjeno Kraljevstvo i SAD) i to u odnosu na **teritorijalni sukob zakona**. U tim okolnostima, određenje teritorijalne jedinice čija će se pravila primijeniti kao mjerodavna određuje se prema unutarnjim kolizijskim pravilima te države. Ako ne postoje unutarnja kolizijska pravila, predmetne uredbe, propisuju odabir prema slijedećim pravilima koja ovise o tome na temelju koje poveznice je upućeno na pravo države s nejedinstvenim pravnim poretom:

- (a) Ako je upućivanje na mjerodavno pravo temeljeno na uobičajenom boravištu bračnih drugova odnosno partnera, primjenjuje se pravo teritorijalne jedinice na području koje bračni drugovi odnosno partneri imaju uobičajeno boravište;
- (b) Ako je upućivanje na mjerodavno pravo temeljeno na državljanstvu bračnih drugova odnosno partnera, primjenjuje se pravo teritorijalne jedinice s kojom bračni drugovi odnosno partneri imaju najbližu vezu;
- (c) Ako je upućivanje na mjerodavno pravo temeljeno na prema ostalim elementima kao poveznicama, primjenjuje se pravo teritorijalne jedinice u kojoj se nalazi relevantni element. Primjerice, ako je upućivanje temeljeno na poveznici pravo države prema čijem pravu je registrirano partnerstvo uspostavljeno, a riječ je o nejedinstvenom pravnom poretku kao što je to primjerice poredak SAD-a, tada se primjenjuje pravo one federalne države SAD-a u kojoj je to partnerstvo registrirano.

Ove tri odredbe nisu hijerarhijski postavljene, već ovise o tome koja je poveznica primijenjena prilikom upućivanja na državu s nejedinstvenim pravnim poretkom.

PRIMJER

Partnerice, državljanka Slovenije i državljanka Hrvatske s uobičajenim boravištem u Londonu, registrirale su partnerstvo tijekom putovanja u Belfast. Nakon nekoliko godina podnose zahtjev za podjelu imovine i sud primjenom čl. 26. st. 1. određuje mjerodavno pravo. Koje pravo je mjerodavno budući da je pravni sustav Ujedinjenog Kraljevstva podijeljen na više sastavnih teritorijalnih jedinica? (Moguće je jedan ili više točnih odgovora.)

- (a) Pravo Ujedinjenog Kraljevstva
- (b) Pravo Engleske i Walesa
- (c) Pravo Škotske
- (d) Pravo Sjeverne Irske.

3.1.3. Personalni sukobi zakona

Čl. 34. uredbi uređuju situaciju u odnosu na države koje imaju više od jednog pravnog sustava ili skupa pravila, koji se primjenjuju na različite skupine osoba (npr. u Indiji su pojedine kaste podvrgnute različitim pravilima). Kada se treba primijeniti pravo države s **personalno nejedinstvenim pravnim poretkom** u pogledu uređenja bračnoimovinskog režima, odnosno imovinskog režima registriranog

partnerstva, primjenjuje se ono personalno pravo koje utvrđuju primjenjivima pravna pravila koja uređuju navedenu materiju u toj državi. Ako takvih unutarnjih pravila o sukobu zakona nema u državi čije je pravo mjerodavno, primjenjuju se pravna pravila one države s kojom bračni drugovi odnosno partneri imaju najbližu vezu.

3.1.4. Isključenje renvoi

Obje uredbe isključuju primjenu uzvraćanja ili daljnjeg upućivanja što znači da se prava bilo koje države na koje upućuje primjena ovih uredbi ne odnosi na pravila te države o međunarodnom privatnom pravu. Primjerice, ako su bračni drugovi u bračnom ugovoru izabrali hrvatsko pravo kao mjerodavno, nije dozvoljeno primijeniti Zakona o međunarodnom privatnom pravu Republike Hrvatske i temeljem njega uputiti na primjenu nekog drugog prava.

3.1.5. Načela univerzalnosti i jedinstvenosti

Obje uredbe u čl. 20. propisuju **načelo univerzalnosti**, tj. opću primjenu prava koje se sukladno odredbama ovih uredbi smatra mjerodavnim pravom, i kada je to pravo treće države. Prema tome, mjerodavno pravo temeljem primjene ovih uredbi ne mora biti (nacionalno) pravo samo država članica, već to može biti i pravo bilo koje države na svijetu.

Obje uredbe u čl. 21. također propisuju **jedinstvenu primjenu** mjerodavnog prava na svu imovinu na koju se to pravo primjenjuje, bez obzira gdje se ta imovina nalazi te radi li se o mjerodavnom pravu koje su bračni drugovi, odnosno registrirani partneri izabrali ili mjerodavnom pravu propisanom ovim uredbama za slučaj da je izbor mjerodavnog prava izostao. Primjerice, ako bračni drugovi imaju imovinu, pokretnu i nepokretnu, u Hrvatskoj, Austriji i Belgiji, bez obzira na to koji će sud biti nadležan za postupanje u postupku utvrđenja bračne stečevine te je li ili nije izabrano mjerodavno pravo, nadležni sud će raspraviti cjelokupnu imovinu bračnih drugova i o njoj odlučiti primjenom istog mjerodavnog prava.

3.1.6. Doseg mjerodavnog prava

Područje primjene mjerodavnog prava uređeno je na jednak način čl. 27. uredbi. Mjerodavno pravo primjenjuje se, između ostalog, na:

- (a) razvrstavanje imovine jednog ili oba bračna druga/partnera po različitim kategorijama tijekom i nakon braka odnosno registriranog partnerstva (primjerice, zajednička i posebna imovina, stvarna prava na nekretninama i sl.)
- (b) prijenos imovine iz jedne kategorije u drugu,
- (c) odgovornost jednog bračnog druga odnosno partnera za obveze i dugove drugog bračnog druga odnosno partnera,
- (d) ovlasti, prava i obveze jednog ili oba bračna druga odnosno partnera u pogledu imovine,
- (e) razvrgnuće bračnoimovinskog režima te podjela, distribucija ili likvidacija imovine odnosno podjela, distribucija ili likvidacija imovine nakon raskida registriranog partnerstva,

- (f) učinke bračnoimovinskog režima na pravni odnos između bračnog druga i trećih strana odnosno učinke imovinskih posljedica registriranog partnerstva na pravni odnos između partnera i trećih strana, i
- (g) materijalnu valjanost bračnoimovinskog sporazuma odnosno sporazuma o imovini partnerstva.

Ovaj popis nije konačan i nabroja samo najučestalija pitanja.

Čl. 28. objema uredbama propisano je da se bračni drug odnosno partner ne može pozvati na mjerodavno pravo za bračnoimovinski režim odnosno imovinske posljedice registriranog partnerstva koje se primjenjuje između bračnih drugova odnosno partnera, u sporu koji ti bračni drugovi odnosno partneri ili jedan od njih vodi u odnosu na treću stranu, bez obzira na odredbu čl. 27. st. 1. t. (f) uredbi, osim ako je ta treća strana znala ili je postupajući s dužnom pažnjom, morala znati za to pravo. U st. 2. taksativno su navedene situacije u kojima se smatra da treća strana poznaje mjerodavno pravo iz st. 1. Smatra se da poznaje pravo ako je to:

- (a) pravo države koje je mjerodavno za pravni posao između bračnog druga odnosno partnera i treće osobe,
- (b) pravo države uobičajenog boravišta bračnog druga odnosno partnera i treće strane koji sklapaju ugovor, ili
- (c) pravo države u kojoj se nalazi nepokretna imovina.

Također, smatra se da treća strana poznaje mjerodavno pravo ako je jedan bračni drug odnosno partner zadovoljio uvjete za registraciju bračnoimovinskog režima odnosno imovinskih posljedica registriranog partnerstva i to prema:

- (a) pravu države čije je pravo mjerodavno za transakciju između bračnog druga odnosno partnera i treće osobe,
- (b) pravu države uobičajenog boravišta bračnog druga odnosno partnera i treće strane koji sklapaju ugovor, ili
- (c) pravu države u kojoj se nalazi nepokretna imovina.

St. 3. uređuju situaciju kada se bračni drug odnosno partner ne može pozvati na pravo mjerodavno za imovinske posljedice registriranog partnerstva protiv treće strane na temelju st. 1., jer nisu zadovoljene pretpostavke iz st. 2. da bi se moglo smatrati da treća strana poznaje ili mora poznavati mjerodavno pravo. U tim okolnostima, nadležno tijelo primjenjuje kao mjerodavno pravo:

- (a) pravo države čije je pravo mjerodavno za pravni posao između partnera i treće strane; ili
- (b) pravo države u kojoj se imovina nalazi ili u kojoj su imovina ili prava registrirani, u slučajevima koji uključuju nepokretnu imovinu ili registriranu imovinu ili prava.

Primjerice, u okolnostima primjene st. 3. ako se nekretnine, o kojima spor vodi jedan ili oba bračna druga odnosno partnera, nalaze u Hrvatskoj te su upisane u hrvatske zemljišne knjige, kao mjerodavno pravo primjenjuje se hrvatsko pravo ako se ne može primijeniti pravo mjerodavno za pravni posao između bračnog druga odnosno partnera i treće osobe, a vezano upravo za tu nekretninu.

3.1.7. Prilagođavanje stvarnih prava

Obje uredbe na istovjetan način rješavaju situaciju kada dolazi do tzv. prilagodbe stvarnih prava, a to se događa ako pravo države članice ne poznaje određeno subjektivno stvarno pravo ili određeni institut stvarnog prava u objektivnom smislu, a koje postoji u pravom koje je mjerodavno za bračnoimovinski režim odnosno imovinski režim registriranih partnera u konkretnom slučaju. U tim okolnostima, to se subjektivno stvarno pravo odnosno stvarnopravni institut, u mjeri u kojoj je moguće, prilagođava najbližem ekvivalentu navedenog prava ili instituta u državi u kojoj je ono nepoznato. Pritom je potrebno uzeti u obzir ciljeve i interese kojima služi navedeno subjektivno stvarno pravo i njegove učinke.

3.1.8. Iznimke od primjene mjerodavnog prava

Obje uredbe istovjetno u čl. 30. propisuju primjenu prevladavajućih prisilnih odredaba (koje se još nazivaju i pravila neposredne primjene) prava države pred čijim se sudom vodi postupak, a poštivanje kojih se smatra ključnim u navedenoj državi članici radi zaštite njezinih javnih interesa, poput gospodarskih, socijalnih ili političkih. Takve odredbe sudovi primjenjuju bez obzira na odredbe mjerodavnog prava koje bi trebalo primijeniti na temelju ovih uredbi. O ovim prevladavajuće prisilnim odredbama Sud EU-a je već razvio određenu praksu, Među tim predmetima najnoviji je predmet *de Silva Martinis*,²⁶ u kojem je Sud EU-a izrekao da se nacionalna odredba o trogodišnjem zastarnom roku za tužbu za naknadu štete nastale štetnim događajem, ne može smatrati pravilom neposredne primjene u smislu čl. 16 Uredbe (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze (dalje: Uredba Rim II),²⁷ osim ako sud koji vodi postupak na temelju obrazložene analize izričaja, opće strukture, ciljeva i konteksta donošenja te odredbe utvrdi da je ona u nacionalnom pravnom poretku od takve važnosti da opravdava neprimjenu prava koje je na temelju te uredbe utvrđeno kao primjenjivo. Na temelju ove presude može se zaključiti da odredbe o zastarnom roku nisu općenito uzevši pravila neposredne primjene. Ako bi nacionalni sud ipak smatrao da jesu onda to mora detaljno obrazložiti s obzirom na navedene kriterije. Potonje vrijedi i za sve druge odredbe za koje bi sud smatrao da su pravila neposredne primjene.

Također, obje Uredbe imaju istovjetnu klauzulu javnog poretka u čl. 31. kojom se štite temeljna načela pravnog poretka države članice pred čijim se sudom vodi postupak. Pretpostavka za neprimjenu stranog prava, koje bi bilo mjerodavno prema odredbama uredbe, je da bi njegova primjena bila očigledno nespojiva s javnim poretkom države suda. U pogledu javnog poretka Sud EU-a nam je pružio tumačenje u pogledu širine javnog poretka u predmetu *Krombach*.²⁸ Sud EU-a je naveo da je okvir javnog poretka određen autonomno, primjerice temeljem ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama i smjernicama koje pružaju međunarodni instrumenti o zaštiti ljudskih prava u kojima su države članice sudjelovale ili su im pristupile, te da se klauzula javnog poretka može koristiti samo iznimno rijetko. Sadržaj javnog poretka pojedine države članice ispunjen je njezinim nacionalnim

²⁶ Sud EU-a, C-149/18, *Agostinho da Silva Martins protiv Dekra Claims Services Portugal SA*, 31. siječnja 2019., EU:C:2019:84.

²⁷ SL L 199/2007, str. 40.; posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 73.

²⁸ Sud EU-a, C-7/98, *Dieter Krombach protiv André Bamberski*, 28. ožujka 2000., EU:C:2000:164.

načelima. Prema tome, temeljna načela jedne države članice mogu biti dio njezinog javnog poretka samo ako ne prelaze stroge granice koje nameće europski okvir.

3.2. Poveznice za određivanje mjerodavnog prava

Uredba o bračnoj imovini predviđa primarnu poveznicu stranačkog izbora mjerodavnog prava te podredne poveznice u slučaju da stranke nisu izabrale mjerodavno pravo.

3.2.1. Izbor stranaka

Izbor mjerodavnog prava je propisan čl. 22. Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103 te je bračnim drugovima ili budućim bračnim drugovima omogućeno sporazumno određivanje ili promjena mjerodavnog prava za njihov bračnoimovinski režim pod uvjetom koneksiteta, naime, ako je riječ o **jednom od slijedeća dva prava**:

- (a) pravu države u kojoj su bračni drugovi ili budući bračni drugovi ili jedan od njih imali uobičajeno boravište u trenutku sklapanja sporazuma o izboru mjerodavnog prava ili
- (b) pravu države čije državljanstvo ima jedan od bračnih drugova ili budućih bračnih drugova u trenutku sklapanja predmetnog sporazuma.

PRIMJER

Državljanin Švedske i državljanka Hrvatske imaju namjeru sklopiti brak, i u trenutku sklapanja predbračnog ugovora koji sadrži i sporazum o izboru mjerodavnog prava imali su uobičajeno boravište, on u Sloveniji, a ona u Francuskoj. Prvo koje države mogu izabrati tim sporazumom kao mjerodavno? (Moguć je jedan ili više točnih odgovora.

- (e) Pravo Hrvatske
- (f) Pravo Francuske
- (g) Pravo Slovenije
- (h) pravo Švedske
- (i) Pravo Švicarske.

Izbor mjerodavnog prava je propisan čl. 22. Uredbe o imovini partnera br. 2016/1104 te je te je partnerima ili budućim partnerima omogućeno sporazumno određivanje ili promjena mjerodavnog prava za imovinske posljedice njihovog registriranog partnerstva ako to pravo poznaje institut registriranog partnerstva te mu pridaje pravne posljedice. Ako je tome tako, partneri mogu izabrati **jedno od slijedeća tri prava**:

- (a) pravo države u kojoj su partneri ili budući partneri ili jedan od njih imali uobičajeno boravište u trenutku sklapanja sporazuma o izboru mjerodavnog prava ili
- (b) pravo države čije državljanstvo ima jedan od partnera ili budućih partnera u trenutku sklapanja predmetnog sporazuma ili
- (c) pravo države prema čijem pravu je registrirano partnerstvo uspostavljeno.

Treća mogućnost dodana je u Uredbu o imovini partnera br. 2016/1104 jer je u odnosu na brak, registrirano partnerstvo zastupljeno u manjem broju država pa je pravo države prema kojem je partnerstvo registrirano izbor koji partnerima jamči veći stupanj pravne sigurnosti i predvidljivosti, a katkad i jedinu mogućnost prema im se priznaju imovinski učinci registriranog partnerstva.

PRIMJER

Osobe koje su dvostruki državljani Francuske i Slovenije registrirali su partnerstvo u Hrvatskoj, a u trenutku sklapanja sporazuma o izboru mjerodavnog prava imali su uobičajeno boravište, jedan u Nizozemskoj, a drugi u Španjolskoj. Koje pravo mogu izabrati? (Moguć je jedan ili više točnih odgovora.)

- (a) Pravo Francuske
- (b) Pravo Hrvatske
- (c) Pravo Nizozemske
- (d) Pravo Slovenije
- (e) Pravo Španjolske.

Odredbe o **retroaktivnoj primjeni** mjerodavnog prava u okolnostima promjene izabranog mjerodavnog prava u obje su uredbe propisane st. 2. i 3. čl. 22. na istovjetni način. Promjena mjerodavnog prava učinjena tijekom braka odnosno registriranog partnerstva proizvodi učinke tek u budućnosti, osim ako se bračni drugovi odnosno partneri ne sporazumiju drugačije. Stoga, ako u sporazumu nema naznake od kada se primjenjuju promjene treba ih primjenjivati samo na razdoblje nakon što su učinjene. Sve to uz pretpostavku da retroaktivna promjena mjerodavnog prava ne proizvodi štetni učinak na prava trećih strana koja proizlaze iz tog prava. Primjerice, ako su bračni drugovi ugovorili mjerodavno pravo koje omogućava trećima neka prava u odnosu na njihovu zajedničku bračnu imovinu, ne mogu naknadno, ako uz promjenu prava naznače retroaktivnu primjenu, promjenom izabrati mjerodavno pravo neke druge države (u okviru onih propisanih čl. 22. st. 1.) koje bi ta prava trećih umanjilo ili posve dokinulo.

Obje uredbe na isti način uređuju i pitanja formalne valjanosti sporazuma o izboru mjerodavnog prava, suglasnosti i formalne valjanosti bračnoimovinskog sporazuma odnosno sporazuma o imovini partnerstva.

Prema čl. 23. uredbi, **sporazum o izboru mjerodavnog prava formalno je valjan** ako je sastavljen u pisanom obliku, datiran te potpisan od oba bračna ili buduća bračna druga, odnosno partnera ili buduća partnera registriranog partnerstva. Svaka komunikacija elektroničkim sredstvima koja osigurava trajni zapis također se smatra se istovrijednom pisanom obliku. Posebno su uređene situacije kada pravo države uobičajenog boravišta bračnih drugova odnosno registriranih partnera u trenutku sklapanja sporazuma, propisuje dodatne uvjete formalne valjanosti takvog sporazuma. Takvi dodatni uvjeti mogu biti primjerice ovjera potpisa stranaka potpisnica sporazuma kao što to predviđa hrvatski Obiteljski zakon u čl. 40. st. 3. U slučaju kada bračni drugovi odnosno partneri imaju u uobičajeno boravište u vrijeme sklapanja sporazuma u različitim državama članicama, čije pravo propisuje različite formalne uvjete, dovoljno je da su ispunjeni uvjeti jedne od tih država.

Bez obzira na to je li navedeni dodatni uvjet propisan pravom države članice u kojoj oba bračna druga odnosno partnera imaju uobičajeno boravište u trenutku njegovog sklapanja ili je riječ o različitim pravima država članica koje imaju različite propise o formalnoj valjanosti sporazuma, a bračni drugovi odnosno partneri imaju u tim državama članicama uobičajena boravišta u vrijeme sklapanja sporazuma ili pak samo jedan od njih ima uobičajeno boravište na području država članica, a drugi na području treće države, dodatni formalni uvjet propisan pravom odnosno države članice mora biti zadovoljen kako bi sporazum bio valjan.

Čl. 24. Uredbi predviđeno je da se na utvrđenje **postojanja i materijalne valjanosti sporazuma o izboru mjerodavnog prava** ili neke njegove odredbe primjenjuje pravo koje bi osnovom čl. 22. odnosno uredbe bilo mjerodavno za taj sporazum da je valjan on ili njegova odredba. Izuzetak je propisan u odredbi st. 2. kojom je dana mogućnost bračnom drugu odnosno partneru da se u slučaju dokazivanja nepostojanja njegove suglasnosti o izboru mjerodavnog prava, pozove na pravo države u kojoj ima uobičajeno boravište u trenutku pokretanja postupka ali samo ako iz okolnosti proizlazi da ne bi bilo razumno odrediti učinak njegova ponašanja u skladu s pravom mjerodavnim prema čl. 22. uredbi.

Sklope li bračni drugovi bračnoimovinski sporazum kojim uređuju svoje bračnoimovinske odnose, odnosno sklope li registrirani partneri sporazum kojim uređuju imovinske posljedice svoga partnerstva, također se postavlja pitanje njegove valjanosti. Čl. 25. uredbi koje su predmet ovog priručnika propisani su uvjeti koji moraju biti zadovoljeni kako bi **sporazumi o imovinskim odnosima u braku odnosno registriranom partnerstvu bili formalno valjani** te proizvoditi pravne učinke u državama članicama vezanima ovim uredbama. Pri tom se osim osnovnih uvjeta i to: pisanog oblika, datiranja sporazuma te potpisa oba bračna druga odnosno registrirana partnera, propisuje i obveza ispunjavanja dodatnih formalnih uvjeta propisanih pravima država članica i to na istovjetan način na koji su ti uvjeti propisani za formalnu valjanost sporazuma o izboru mjerodavnog prava. Stoga se umjesto ponavljanja odredbi, na ovom mjestu upućuje na prethodni dio teksta koji pojašnjava dodatne uvjete formalne valjanosti sporazuma o izboru mjerodavnog prava.

3.2.2. Mjerodavno pravo ako je izostao stranački izbor

Kada **bračni drugovi** nisu izabrali mjerodavno pravo, nadležno tijelo koje će primjenjivati Uredbu o bračnoj imovini br. 2016/1103, to pravo utvrđuje na temelju kriterija propisanog čl. 26. Uredbe, slijedećim redoslijedom:

- (a) prema prvom zajedničkom uobičajenom boravištu bračnih drugova nakon sklapanja braka, a ako navedeno nije moguće utvrditi,
- (b) prema zajedničkom državljanstvu bračnih drugova u trenutku sklapanja braka, a ako navedeno nije moguće utvrditi ili ako su bračni drugovi imali više od jednog državljanstva (primjerice, kada jedan od njih ili oboje imaju dvojno državljanstvo) primjenjuje se samo kriterij iz točke (a) i podredno iz točke (c),
- (c) prema pravu s kojim su bračni drugovi zajedno bili najbliže povezani u trenutku sklapanja braka pri čemu treba uzeti u obzir sve okolnosti slučaja.

Navedeni redoslijed je tzv. zatvorena ljestvica jer nije ostavljena mogućnost nekog daljnjeg, četvrtog prava. Uporište ove odredbe je u potrebi da stranke poznaju

uvjete po kojima će se o njihovim pravima odlučivati u konkretnom postupku, dakle da imaju mogućnost unaprijed saznati i računati na primjenu određenog nacionalnog prava kao mjerodavnog za njihov bračnoimovinski odnos.

Iznimku čini pravo jednog bračnog druga na postavljanje zahtjeva pravosuđnom tijelu da ono u svojem postupanju primjeni pravo države koje nije pravo navedeno u čl. 26. st. 1. toč. (a) Uredbe, već pravo neke druge države, ali pri tom bračni drug mora dokazati da su kumulativno ispunjene dvije pretpostavke:

- (a) da su bračni drugovi imali posljednje zajedničko uobičajeno boravište u toj drugoj državi i to znatno dulje nego što su imali uobičajeno boravište u državi iz točke (a) i
- (b) da su se oba bračna druga oslanjala na pravo te druge države u uređivanju ili planiranju svojih imovinskih odnosa.

Pravo te druge države primjenjuje se na bračnoimovinski režim stranaka od trenutka sklapanja braka, osim ako se tom usprotivi drugi bračni drug. U tom će se slučaju pravo druge države primjenjivati od uspostave posljednjeg zajedničkog uobičajenog boravišta.

Ujedno, primjena tog drugog prava ne smije imati štetan učinak na prava trećih osoba koja proizlaze iz prava koje bi bilo mjerodavno po kriteriju prvog zajedničkog uobičajenog boravišta iz čl. 26. st. 1. toč. (a) Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103, kao što se ni pravo države posljednjeg zajedničkog uobičajenog boravišta ne može primijeniti ako su bračni drugovi sklopili bračni ugovor prije uspostave posljednjeg zajedničkog prebivališta. Iz navedenog može se zaključiti da, iako predmetna Uredba nema konkretnu odredbu, oba bračna druga mogla bi predložiti primjenu prava države njihovog zadnjeg zajedničkog uobičajenog boravišta, pod istim uvjetima.

Primjerice, navedena situacija bila bi moguća kada bi hrvatski državljani koji su sklopili brak u Hrvatskoj i u Hrvatskoj imali uobičajeno boravište naredne dvije godine, odselili u Njemačku i tamo imali uobičajeno boravište u kontinuitetu deset godina do pokretanja postupka u kojem trebaju odlučiti o svojoj u braku stečenoj imovini, a da nisu sklopili ni sporazum o izboru mjerodavnog prava ni bračnoimovinski sporazum prije uspostave zajedničkog uobičajenog boravišta u Njemačkoj te da bračni drug koji će se u ovom slučaju pozvati na primjenu njemačkog prava, dokaže da su se oboje oslanjali na nacionalno pravo Njemačke kojim su uređena pitanja bračne imovine. U tim okolnostima, od sklapanja njihovog braka primjenjivalo bi se njemačko pravo, a ako bi se drugi bračni drug tome protivio, na imovinske odnose tijekom prve dvije godine primijenilo bi se hrvatsko pravo, a na daljnje imovinske odnose, njemačko.

Kad **registrirani partneri** nisu izabrali mjerodavno pravo, nadležno tijelo koje primjenjuje Uredbu o imovini partnera br. 2016/1104 primjenjuje pravo države prema kojem je registrirano partnerstvo uspostavljeno, sukladno čl. 26. st. 1. Uredbe. Kao izuzetak propisana je istovjetna situacija kao i za bračne drugove iz čl. 26. st. 2. Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103.

4. PRIZNANJE I OVRHA

Globalizacija društvenog života u prvi je plan stavila pitanja učinaka aktivnosti pravosuđa jedne države u drugoj državi. Alternativni (elektivni) kriteriji nadležnosti otvaraju mogućnost vođenja postupka u većem broju država članica. U odnosu na odluke povezane s većim borjem pravnih sustava potencijalno se i učinci mogu protezati izvan teritorija države čija su tijela provela postupak. Upravo je stoga kod europskih prekograničnih pravnih pitanja najvažnije osigurati brz, jednostavan i ekonomičan način provedbe odluke donesen u jednoj državi članici (država podrijetla) na prostoru svih drugih država članica (država priznanja). Štoviše, upravo je na polju uzajamnog priznanja EU utemeljila i cjelokupan sustav prekogranične pravosudne zaštite u građanskim i obiteljskim stvarima. Europski mehanizmi bitno su omekšali ranije uvriježeno poimanje da se odlukama stranih sudova učinci mogu priznati tek nakon određenog preispitivanja, i u formalnoj proceduri, uz preispitivanje brojnih parametara koji moraju biti ispunjeni (pozitivne pretpostavke), odnosno ne smiju postojati (negativne pretpostavke). Na europskom je pravosudnom prostoru tradicionalni postupak egzekvaturu u kojemu se provjerava zadovoljava li strana odluka zakonom propisane pozitivne ili negativne pretpostavke doživio transformaciju. Uredbe EU-a u pravilu predviđaju automatsko priznanje, dok neke predviđaju i automatsku ovršnost. Postoje određene razlike u režimima priznanja usvojenim u različitim uredbama pravosudne suradnje u građanskim i trgovačkim stvarima. Modeli tih prototipa se kombiniraju i primjenjuju i u režimu novousvojenih uredbi koje su predmet ovog priručnika. Stoga je režim priznanja u Uredbi o bračnoj imovini br. 2016/1103 i Uredbi o imovini partnera br. 2016/1104 zapravo spoj različitih modela koji potječu od Uredbe Bruxelles II bis br. 2201/2003, Uredbe o uzdržavanju br. 4/2009 te Uredbe o nasljeđivanju 650/2012.

Načelo uzajamnog povjerenja legitimira omekšavanje odnosno ukidanje preispitivanja odluka drugih država članica, briše granice između pravnih poredaka država članica te EU postaje jedinstveni pravosudni prostor u kojemu odluke slobodno kolaju. Preduvjet tomu su upravo prethodno pojašnjena zajednička (ujednačena) pravila međunarodne nadležnosti, zajednička pravila za određene postupovne institute (primjerice litispendencije) te zajednička pravila mjerodavnog prava. Vidljivo je stoga da provedba načela uzajamnog povjerenja rezultira radikalnim promjenama za hrvatska tijela kada je riječ o odnosu prema odlukama drugih država članica EU-a.

4.1. Područje primjene s obzirom na priznanje

Uredbe o kojima je riječ uvode zajednička europska pravila o priznanju i ovrsi u domeni imovine bračnih drugova i imovine registriranih partnera. Pravila o priznanju iz Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103 i Uredbe o imovini partnera br. 2016/1104 primjenjuju se u svom vremenskom, prostornom i materijalnom polju primjene.

Uredba respektira različite sustave pravosuđenja u stvarima koje se odnose na režim bračne stečevine, a koji se primjenjuju u različitim državama članicama. Stoga se za potrebe priznanja i ovrhe, pojam „odluke“ definira autonomno sukladno čl. 3. st. 1. toč. (ii) (d) uredbi. Pojam „odluke“ znači svaka odluka u stvari koja se odnosi na režim bračne stečevine koju je donio sud države članice, kako god se odluka zvala, uključujući odluku o utvrđivanju troškova ili izdataka službenika suda“.

Nadalje, treba obratiti pozornost na euro-autonomnu definiciju pojma „sud“ iz čl. 3. st. 2. uredbi. Pojam „sud“ obuhvaća sva pravosudna tijela i sva druga tijela i pravne stručnjake s nadležnošću u stvarima koje se odnose na režime bračne stečevine, ukoliko ta tijela izvršavaju pravosudne funkcije ili postupaju u skladu s ovlastima koje im je delegiralo pravosudno tijelo ili postupaju pod nadzorom pravosudnog tijela. Neophodno je da ta tijela:

- jamče nepristranost,
- jamče pravo svih stranaka na saslušanje,
- da su njihove odluke po svojim učincima izjednačene s odlukama pravosudnog tijela
- da su njihove odluke podložne preispitivanju kroz postupak žalbe ili revizije.

Shodno, sve sudove kako su definirani ovim uredbama obvezuju pravila o nadležnosti njima određena prema toč. 29. preambule uredbi. Ukoliko u određenoj državi članici odluke o bračnoj stečevini ili imovini registriranih partnera donosi primjerice javni bilježnik ili drugo tijelo s pravosudnim ovlastima, odluka se toga tijela u nas priznaje po odgovarajućim pravilima ovih dvaju uredbi.

Primjena olakšanog režima priznanja po uredbama vrijedi samo za odluke drugih država članica, u okvirima polja primjene uredbi. Sve ostale strane odluke o imovini bračnih drugova odnosno imovini registriranih partnera donesene u trećim državama uživaju priznanje, bilo prema međunarodnim ugovorima koje je Republika Hrvatska ratificirala, ili prema zakonskom režimu. Višestranih ugovora iz ove domene trenutno nema. Sud stoga u situaciji u kojoj odluka dolazi iz treće države, prvo treba provjeriti postoji li s državom podrijetla dvostrani međunarodni ugovor.²⁹ U slučaju da nema niti dvostranog režima, sud se okreće priznanju prema nacionalnom Zakonu o međunarodnom privatnom pravu (dalje: ZMPP).³⁰ U režimu priznanja po ZMPP-u u bitnome je zadržan režim Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima (dalje: ZRSZ).³¹ Pretpostavke za priznanje na tragu su ranijega zakonskog rješenja, pa tako strana odluka mora ispuniti pozitivnu pretpostavku u pogledu pravomoćnosti iz čl. 67., dok ne smije sadržavati negativne pretpostavke poput procesnih nepravilnosti iz čl. 68., postojanja ranije odluke u istoj stvari među istim strankama iz čl. 70., očite protivnosti javnom poretku iz čl. 71., te određenih manjkavosti u pogledu nadležnosti. U potonjem, ZMPP odstupa i nadograđuje rješenje ZRSZ-a prema kojemu se kontrola nadležnosti vrši samo u sferi isključive nadležnosti propisane našim zakonom. Kontrolu nadležnosti treba vršiti i u situaciji u kojoj je strani sud porijekla odluke „svoju nadležnost utemeljio isključivo na prisutnosti tuženika ili njegove imovine u državi suda, a ta prisutnost nije u neposrednoj vezi s predmetom postupka“, kada se priznanje može odbiti.

ZMPP propisuje dvojaku mogućnost provođenja postupka za priznanje strane odluke: a) kao samostalni izvanparnični postupak, ili b) kao prethodno pitanje drugog meritornog postupka. Propisuje se mjesna nadležnost za provođenje samostalnog postupka, suda na čijem području stranka protiv koje se priznanje i ovrha traže ima prebivalište ili suda na čijem se području treba provesti ovrha. Ako stranka protiv koje se priznanje i ovrha traži nema prebivalište u Hrvatskoj, prijedlog

²⁹ Informativna je poveznica: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/bilateralni-odnosi/pregled-bilateralnih-medunarodnih-ugovora/>

³⁰ NN br. 101/2017.

³¹ NN br. 53/2091. i 88/2001.

se može podnijeti nekom od stvarno nadležnih sudova. ZMPP uvodi i rok za izricanje žalbe na rješenje o priznanju i ovrsi strane odluke, i to 15 dana od dostave rješenja.³² Ukoliko se o priznanju odlučuje prejudicijalno, učinci priznanja ograničeni su samo na taj postupak.

4.2. Priznanje

4.2.1. Priroda postupka i predmet priznanja

Predmetne uredbe u čl. 36. predviđaju **automatsko priznanje**. Odluka donesena u nekoj državi članici priznaje se u drugoj državi članici bez potrebe za bilo kakvim posebnim postupkom. Ipak, stranka može zahtijevati i inicirati provođenje **postupka priznanja** i to podložno odredbama čl. 44.-57. uredbi, kao samostalni postupak ili kao prethodno pitanje u okviru drugog postupka.

Za razliku od nacionalnog režima, predmetom priznanja prema uredbama koje su predmet ovog priručnika može biti i **odluka koja još nije pravomoćna** u državi članici odluke. Uredbe omogućavaju zastajanje s postupkom priznavanja ukoliko je u državi članici podrijetla protiv odluke podnesen redovni pravni lijek. Dakle, stranka može zatražiti priznavanje nepravomoćne oduke, i takva može biti priznata i ovršena prema odnosnoj uredbi. U diskreciji je suda priznanja hoće li ipak u toj situaciji radije zastati s postupkom priznavanja do postizanja pravomoćnosti ove odluke u državi članici podrijetla.

Načelno je pravilo i da odluka države članice koja je u toj državi ovršna, ovršna je i u drugoj državi članici ako su na zahtjev bilo koje zainteresirane strane tamo proglašene ovršnima u skladu s postupkom iz uredbi, propisanim u čl. od 44. do 57.

4.2.2. Razlozi za odbijanje priznanja

Razlozi za odbijanje priznanja svode se na četiri duboko etablirana razloga prisutna u svim ranijim EU uredbama u građanskim stvarima.

Sud Republike Hrvatske, kao sud države članice u kojoj se zahtijeva priznanje, može odbiti priznanje odluke druge države članice ako bi to bilo u očiglednoj suprotnosti s domaćim **javnim poretom** (*ordre public*). Kao što je već navedeno u okviru poglavlja o mjerodavnom pravu, prostor primjene javnog poretka u europskom je kontekstu vrlo uzak. Povreda javnog poretka moguća je samo ako bi strana odluka materijalno i/ili procesno kršila temeljna načela domaćega pravnog poretka. Sadržaj javnog poretka popunjavaju ustavom zajamčena načela, ali načela zajamčena konvencijama kojima se na globalnoj razini štite ljudska prava i temeljne slobode neodvojive od europskog sustava prava. Tu je poglavito važna Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe.³³

Pitanje tumačenja javnog poretka može se pojaviti poglavito u kontekstu priznanja oduka vezanih uz istospolne zajednice. Valja naglasiti da se odluka Suda EU-a prethodno spomenutom predmetu *Coman*³⁴ primjenjuje na sva pravna područja, ne

³² Vidi čl. 72. ZMPP.

³³ SL SFRJ, MU br. 2/1960, NN MU br. 4/1994.

³⁴ Sud EU-a, C-673/16, *Coman*, EU:C:2018:385.

samo na pitanje spajanja obitelji koje je bilo sporno. Tom je odlukom Sud EU-a bio pozvan odlučivati jer su rumunjski sudovi svojom odlukom uskratili pravo na boravak u Rumunjskoj istospolnom bračnom drugu rumunjskog državljanina, zbog činjenice da u Rumunjskoj takav oblik braka nije moguć te je protivan Ustavu. Brak je bio valjano sklopljen prema belgijskom pravu, gdje su bračni drugovi živjeli dok je Rumunj koristio slobodu kretanja radnika. Sud EU-a je tumačio temeljna prava zajamčena Ugovorom o funkcioniranju EU-a, te izrekao da se „članak 21. stavak 1. UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi to da nadležna tijela države članice čiji je građanin Unije državljanin odbijaju odobriti pravo na boravak na državnom području te države članice navedenom državljaninu treće države zbog toga što se pravom navedene države članice ne predviđa istospolni brak.“ Iz same odluke jasno proizlazi da država ne mora priznati taj odnos, ali mu mora priznati učinke. Tako se predmetom priznanja mogu javiti odluke iz pravnih odnosa koji ne bi mogli nastati u tuzemstvu, ali su valjano sklopljeni u inozemstvu.

Nadalje, sud države priznanja, pa tako i hrvatski sud, može odbiti priznanje odluke druge države ukoliko je došlo do **procesnih nepravilnosti u državi odluke**. Konkretno, ukoliko je odluka donesena jer se tuženik nije upustio u postupak, a nije mu pravodobno dostavljeno pismeno o započinjanju postupka ili istovrijedno pismeno i na način koji mu omogućuje da pripremi svoju obranu, osim ako tuženik nije započeo postupak za pobijanje odluke kada je za to imao mogućnost.

Hrvatski sud, kao sud države članice priznanja, može odbiti priznanje odluke druge države ukoliko je odluka koja je predmetom priznanja **proturječju s odlukom** koja je donesena u postupku između istih stranaka u državi članici u kojoj se zahtijeva priznavanje, odnosno proturječju s ranijom odlukom donesenom u drugoj državi članici ili u trećoj državi o istom predmetu i između istih stranaka, ako ranija odluka ispunjava uvjete potrebne za priznavanje u državi članici u kojoj se zahtijeva priznavanje.

Hrvatski sud od kojega se traži priznanje odluke suda druge države članice ni u kojem slučaju **ne smije izlaziti izvan okvira ova četiri moguća razloga za odbijanje priznanja** iz čl. 37. uredbi. Uredbe stoga i izrijekom naglašavaju da je ponovno preispitivanje merituma nedopušteno. Jednako tako, sud ne smije provoditi kontrolu nadležnosti suda koji je donio odluku čije se priznanje zahtijeva. Dakle, ako je sud države članice odluke utvrdio svoju nadležnost, proveo postupak i donio odluku, osnovu na kojoj je sud odluke utvrdio svoju nadležnost kasnije ne može preispitivati sud druge države članice. Može se dogoditi da sud države članice odluke pogrešno ili omaškom utvrdi svoju nadležnost. Ni u tom slučaju ona ne može biti predmetom osporavanja ili preispitivanja pred sudom države članice priznanja. Same uredbe u čl. 39. izrijekom upozoravaju da se klauzula javnog poretka ne smije širiti na domenu preispitivanja ili osporavanja nadležnosti suda oduke. U pravosudnom području EU-a već smo svjedočili takvim sporovima o kojima je svoju interpretaciju prava EU-a dao Sud u Luxembourg.

Odluka suda EU-a u nekoliko je predmeta potvrdila da sud priznanja ne smije izlaziti izvan okvira Uredbe. U predmetu *P protiv Q*,³⁵ sugerira da se sud priznanja ne smije pozivati na povredu javnog poretka kako bi otklonio priznanje odluke u slučaju u kojem je sud podrijetla svoju nadležnost utemeljio na nepostojećim okolnostima. U konkretnom je slučaju u primjeni Uredbe Bruxelles II bis br. 2201/2003, sud podrijetla ubilježio u obrazac koji slijedi odluku da je svoju

³⁵ Sud EU-a, C-455/15, *P protiv Q*, 19. studenoga 2015., EU:C:2015:763.

nadležnost zasnovao na prijenosu nadležnosti iz čl. 15. te Uredbe, dok u stvarnosti ni do kakvog prijenosa nadležnosti nije došlo. Da je ta Uredba bila ispravno primijenjena, nadležan za postupanje zapravo bi bio sud koji se našao u ulozi suda priznanja. Sud priznanja imao je stoga zadržku oko priznanja učinaka ove odluke, smatrajući da nekorektno postupanje suda podrijetla i prisvajanje nadležnosti koju zapravo nije imao treba sankcionirati odbijanjem priznanja temeljem čl. 23. toč. (a). Ipak, Sud EU-a drži da citirana odredba „ne omogućuje sudu te države članice koji se smatra nadležnim za odlučivanje o skrbi nad djetetom da odbije priznati odluku suda druge države članice koji je odlučio o skrbi nad tim djetetom.“ U ovom je slučaju Sud EU-a ponovno osnažio načelo uzajamnog povjerenja.

Ograničenja preispitivanja odluke druge države članice razmatrao je Sud EU-a i u predmetu u predmetu *Liberato*.³⁶ U ovom je predmetu bila sporna primjena pravila litispendencije iz Uredbe Bruxelles II bis br. 2201/2001 te Uredbe Bruxelles I br. 44/2001. Naime, iako je postupak ranije pokrenut u jednoj državi članici, sudovi druge države članice su proveli i okončali postupak u istoj stvari između istih stranaka prvi. Pravilo litispendencije nije primijenjeno, odnosno očigledno je da sud koji je kasnije započeo postupak nije zastao s postupanjem čekajući odluku o nadležnosti suda pred kojim je prvo započeo postupak. Unatoč povredi pravila litispendencije, Sud EU-a smatra protivnim pravu EU-a „da sudovi države članice suda pred kojim je postupak u bračnom sporu, sporu o roditeljskoj odgovornosti ili sporu o obvezi uzdržavanja započeo ranije samo zbog povrede navedenih pravila odbiju priznati odluku suda pred kojim je postupak započeo kasnije i koja je postala konačna. Konkretno, ta povreda ne može sama za sebe opravdati nepriznavanje spomenute odluke zbog njezine očite suprotnosti s javnim poretkom te države članice.“

PRIMJER

Državljanica Sirije i državljanka Njemačke, s uobičajenim boravištem u Njemačkoj sklopile su brak u Njemačkoj i studenome 2017. Nakon godine i pol Njemica je pokrenula postupak radi razvoda braka i podjele bračne imovine. Njemački sud donio je odluku o razvodu i o njihovoj imovini, uključujući i apartman na hrvatskoj obali koje su u međuvremenu stekle. Sirijska državljanka, koja je odlukom postala vlasnicom nekretnine u Hrvatskoj podnijela je zahtjev za uknjižbu svoga prava pred nadležnim hrvatskim sudom. Kako postupaju hrvatski sud u tom predmetu?

4.2.3. Mjesna i stvarna nadležnost

Uredbe predviđaju pravila **mjesne nadležnosti** za provedbu postupka priznanja i izvršenja. Temeljno pravilo mjesne nadležnosti je propisano alternativno: prema domicilu odnosno prebivalištu stranke protiv koje se zahtijeva ovrha, ili prema mjestu ovrhe. U slučaju mjesne nadležnosti bazirane na prebivalištu stranke, kvalifikacija prebivališta vrši se prema domaćem pravu. Konkretno, da bi utvrdio ima li stranka prebivalište u toj državi članici sud pred kojim je pokrenut postupak primjenjuje unutarnje pravo te države članice.

³⁶ Sud EU-a, C-386/17, *Stefano Liberato protiv Luminite Luise Grigorescu*, 16. siječnja 2019., EU:C:2019:24.

Svaka država članica dužna je sukladno čl. 64. obavijestiti Komisiju o konkretnim tijelima koja će u toj državi provoditi postupak ovrhe. Shodno će se u Hrvatskoj zahtjev za proglašenje izvršivosti u skladu s čl. 44. st. 1. te žalbe protiv odluka o takvim zahtjevima u skladu s čl. 49. st. 2. uredbi podnositi svim općinskim sudovima nadležnima sukladno Zakonu o područjima i sjedištima sudova.³⁷ Podaci o sudovima ili tijelima kojima se stranka obraća radi ovrhe objavljeni su u europskom pravosudnom atlasu.³⁸ To je javno dostupan i ažuriran portal Opće uprave za pravosuđe EU-a, te su njegovi podaci vjerodostojni i podobni za uporabu.

4.3. Postupak ovrhe

Uredbe slijede ranije uvriježene modele ovrhe, te propisuju **dvofazni postupak ovrhe** koji se u prvom dijelu odvija *ex parte*, dok je drugi kontradiktoran. Uredbe uglavnom ne propisuju postupovna pravila ovrhe, stoga se ona provodi po pravu države članice u kojoj se ovrha zahtijeva. U nas se, dakle, shodno primjenjuje Ovršni zakon.³⁹ Prema čl. 45. uredbi, podnositelj zahtjeva ne mora imati poštansku adresu ili opunomoćenog zastupnika u državi članici izvršenja. Podnositelj zahtjeva obvezno prilaže:

- primjerak odluke koji ispunjava uvjete potrebne za utvrđivanje njezine vjerodostojnosti
- ovjeru koju izdaju sud ili nadležno tijelo države članice podrijetla na uredbom propisanom obrascu.

Prema čl. 46. uredbi, ukoliko podnositelj zahtjeva ne priloži ovjeru na propisanom obrascu, sud određuje rok za njezino podnošenje. Sud može stranku i osloboditi od podnošenja ovjere te prihvatiti istovrijedno pismeno ako smatra da raspolaže s dovoljno informacija. Sud može od podnositelja zahtjeva tražiti prijevod ili transliteraciju isprava, koju treba izraditi osoba kvalificirana za prevođenje u bilo kojoj državi članici.

Po izvršenju prethodno opisanih formalnosti sud će bez ikakvih dodatnih provjera proglasiti odluku ovršnom sukladno čl. 47. uredbi. Stranka protiv koje se zahtijeva izvršenje u ovoj fazi postupka nema pravo ulagati ikakve prigovore na zahtjev. Uredbe u čl. 48. nadlaze propisuju da se, u skladu s nacionalnim pravom, obavijest o odluci o zahtjevu za proglašenje ovršnosti odmah dostavlja se podnositelju zahtjeva i stranci protiv koje se zahtijeva ovrha.

Sukladno čl. 49. Uredbi, obje stranke mogu podnijeti **žalbu protiv odluke o zahtjevu za proglašenje ovršnosti**. Nadležan je za odlučivanje o žalbi za svaku državu članicu sud kojega je ona odredila Komisiji, dakle u nas su to svi općinski sudovi sukladno Zakonu o područjima i sjedištima sudova. Žalba se razmatra u kontradiktornom postupku. Ako se stranka protiv koje se zahtijeva ovrhu ne upusti u postupak pred sudom koji odlučuje o žalbi koju je podnio podnositelj zahtjeva, sud zastaje s postupkom sve dok se ne dokaže da je tuženik pravodobno mogao primiti pismeno o pokretanju postupka, ili istovrijedno pismeno, tako da je mogao pripremiti svoju obranu, ili da su u tom smislu poduzete sve potrebne mjere.

³⁷ NN br. 128/14.

³⁸ Vidi https://e-justice.europa.eu/content_matters_of_matrimonial_property_regimes-559-hr-hr.do?member=1.

³⁹ NN 112/2012, 25/2013, 93/2014, 55/2016, 73/2017.

Ako je pismeno o pokretanju postupka ili istovrijedno pismeno moralo biti poslano iz jedne države članice u drugu, primjenjuju se **ujednačena pravila o dostavi**. Prije svega to je Uredba (EZ) br. 1393/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima i o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1348/2000.⁴⁰ Ako navedena Uredba o dostavi br. 1393/2007 nije primjenjiva, primjenjuje se Haška konvencija od 15. studenoga 1965. o dostavi u inozemstvo sudskih i izvansudskih pismena u građanskim i trgovačkim stvarima⁴¹ ako je pismeno o pokretanju postupka ili istovrijedno pismeno moralo biti poslano u inozemstvo u skladu s tom konvencijom.⁴² Žalba se u pravilu podnosi u roku od 30 dana od dostave odluke o zahtjevu za proglašenje ovršnosti. Međutim, rokovi za podnošenje žalbe protiv proglašenja ovršnosti razlikuju se ovisno o prebivalištu stranke protiv koje se zahtijeva ovrhu. Ako stranka protiv koje se zahtijeva ovrha nema prebivalište u državi članici u kojoj je proglašena ovršnost, nego u drugoj državi članici, rok za podnošenje žalbe je 60 dana i počinje teći od dana dostave toj stranci osobno ili u njezinu boravištu. Uredba propisuje da se zbog udaljenosti rok ne može dodatno produljiti.

Odluku donesenu po žalbi stranke mogu osporavati samo u onim državama članicama koje imaju za to predviđene pravne mehanizme, a o kojima su obavijestile Komisiju prema čl. 64. Prema važećem nacionalnom zakonodavstvu u Republici Hrvatskoj ne postoji mehanizam kojim se, za potrebe čl. 50., odluka o pravnom lijeku može dalje pobijati, odnosno ne postoje sudovi kojima se podnosi daljnji pravni lijek. U onim državama članicama koje imaju predviđene žalbene mehanizme sud će moći odbiti ili ukinuti proglašenje ovršnosti samo na temelju razloga navedenih u članku 37., a o tome će odlučiti bez odgode. Na zahtjev stranke protiv koje se zahtijeva ovrha Sud pred kojim je podnesena žalba na temelju čl. 49. ili 50. zastaje s postupkom ako je ovršnost odluke u državi članici podrijetla suspendirana zbog žalbe.

Ukoliko je odlukom odlučeno o više zahtjeva, a za sve zahtjeve ne može se proglasiti ovršnost, sud proglašava **djelomičnu ovršnost** za jedan ili više zahtjeva. Sam podnositelj zahtjeva može zahtijevati da se proglašenje ovršnosti ograniči na dijelove odluke. Podnositelj zahtjeva može koristiti sve raspoložive pravne mehanizme nacionalnog prava države članice ovrhe ako je prethodno proglašenju ovršnosti potrebno **privremeno osiguranje predmeta ovrhe**. Proglašenje ovršnosti uključuje po samom zakonu ovlasti za zaštitne mjere. Zaštitne mjere su ujedno i jedino raspoloživo sredstvo osiguranja imovine stranke protiv koje se zahtijeva ovrha, i to u razdoblju od početka roka predviđenog za podnošenje žalbe protiv proglašenja ovršnosti (po čl. 49. st. 5.), pa sve do donošenja odluke o takvoj žalbi.

4.4. Pravna pomoć

Pravna pomoć koja je dostupna u državi članici ovrhe na raspolaganju je podnositelju zahtjeva i u ovom postupku za proglašenje ovršnosti. Uredbe ne

⁴⁰ Sl. I. L 324, 10.12.2007, str. 79–120

⁴¹ NN MU br. 10/2005.

⁴² Đuro Sessa, Dragan Katić, Dostava izvan Republike Hrvatske, Priručnik za polaznike/ice. Pravosudna akademija Zagreb, travanj 2017. Dostupno na: <http://pak.hr/cke/obrazovni%20materijali/Dostava%20izvan%20RH.pdf>

propisuju posebne uvjete ili vrste pravne pomoći, već je podnositelju zahtjeva dostupan uobičajeni **nacionalni režim pravne pomoći**. Podnositelju zahtjeva kojemu je odobrena puna ili djelomična besplatna pravna pomoć ili oslobođenje od plaćanja troškova postupka ima pravo na najširi mogući opseg pravne pomoći ili oslobođenja od plaćanja troškova koje predviđena pravo države članice ovrhe.

Direktiva Vijeća 2003/8/EZ od 27. siječnja 2003. o unapređenju pristupa pravosuđu u prekograničnim sporovima utvrđivanjem minimalnih zajedničkih pravila o pravnoj pomoći u takvim sporovima⁴³ (dalje: Direktiva o pravnoj pomoći u prekograničnim sporovima) donesena je radi olakšavanja pristupa pravnoj pomoći u građanskim i trgovačkim stvarima. U smislu Direktive, prekogranični spor je onaj u kojemu stranka koja zahtijeva pravnu pomoć u smislu ove Direktive ima domicil ili uobičajeno boravište u državi članici koja nije država članica u kojoj sud postupa ili u kojoj treba izvršiti sudsku odluku. Direktivom je obuhvaćeno pravno savjetovanje prije pokretanja postupka radi postizanja nagodbe, pravna pomoć za pokretanje sudskog postupka i odvjetničko zastupanje pred sudom, te djelomično ili potpuno pokrivanje troškova sudskog postupka.

Postupak za ostvarivanje pravne pomoći stranka **može pokrenuti u više država članica**: u državi članici izvršenja ili u državi članici u kojoj ima prebivalište ili boravište. Ukoliko podnositelj zahtjeva sa prebivalištem ili boravištem u Hrvatskoj traži besplatnu pravnu pomoć u prekograničnom sporu pred sudom druge države članice, zahtjev podnosi Gradskom uredu za opću upravu Grada Zagreba, odnosno uredu državne uprave u županiji prema mjestu svog prebivališta ili boravišta. Tijelo kojemu je zahtjev dostavljen prosljeđuje taj zahtjev Ministarstvu pravosuđa. Ministarstvo pravosuđa će prevesti zahtjev i popratne priložene isprave na službeni jezik ili jedan od službenih jezika države članice i nadležnog tijela za primanje, te ih dostaviti tom tijelu u roku od 15 dana.

Moguća je i obrnuta situacija, kada podnositelj zahtjeva ima prebivalište ili boravište izvan Hrvatske u državi članici, a traži besplatnu pravnu pomoć u prekograničnom sporu pred sudom u Hrvatskoj. U tim okolnostima, tražitelj pravne pomoći ostvaruje pravo na besplatnu pravnu pomoć u skladu s odredbama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći.⁴⁴ I u ovoj je situaciji moguće podnošenje zahtjeva neposredno ili putem Ministarstva pravosuđa. Obrasci se dostavljaju na hrvatskom jeziku.

Štoviše, sukladno čl. 56. uredbi, stranci koja zahtijeva priznavanje, ovršnost ili ovrhu odluke donesene u drugoj državi članici, a ima strano državljanstvo, odnosno nema domicil ili boravište u državi članici ovrhe, ne smije se nametati plaćanje osiguranja, jamstva ili pologa. Pored toga, čl. 57. uredbi određuje i da se u državi članici ovrhe u postupku proglašenja ovršnosti ne smiju naplaćivati nikakve takse, pristojbe ili davanja izračunati u odnosu na vrijednost konkretnog predmeta.

4.5. Javne isprave i sudske nagodbe

Uredbe respektiraju različite nacionalne režime ishoda odluka o diobi bračne stečevine/imovine bračnih drugova, odnosno imovine registriranih partnera, te i različite vrste mogućih odluka odnosno javnih isprava kojima se o istima rješava. Upravo stoga pravilima Poglavlja V. obaju uredbi **jamči se prihvaćanje i ovršnost**

⁴³ SL L 26, 31.1.2003., str. 41.–47.; L 360, 17.12. 2014., str. 111.

⁴⁴ NN br. 143/2013.

u svim državama članicama javnih isprava u stvarima bračnoimovinskog režima odnosno režima imovine registriranih partnera. U čl. 58. st. 1. uredbi vežu dokaznu snagu javne isprave uz državu podrijetla, te bi u svim državama članicama javne isprave trebale imati **istu dokaznu snagu** kakvu imaju u državi članici podrijetla, ili najbližnje učinke. Država članica od toga može odstupati samo ako bi se protezanjem učinaka određene isprave kršio javni poredak države priznanja.

Budući da se dokazna snaga javne isprave veže i vrednuje prema pravilima države podrijetla, prilikom određivanja dokazne snage određene javne isprave u drugoj državi članici ili najbližnjih učinaka, trebalo bi uzeti u obzir prirodu i opseg dokazne snage javne isprave u državi članici podrijetla. Javna isprava koja je ovršna u državi članici podrijetla proglašava se ovršnom u drugoj državi članici na zahtjev bilo koje zainteresirane strane u skladu s postupkom predviđenim u čl. od 44. do 57. uredbi. Svaka osoba koja želi koristiti javnu ispravu u drugoj državi članici može zatražiti od tijela koje sastavlja javnu ispravu u državi članici podrijetla ispunjavanje obrasca koji opisuje dokaznu snagu koju javna isprava ima u državi članici podrijetla. Obrasci su objavljeni u provedbenim uredbama br. 2018/1935 i 2018/1990.

Sukladno čl. 58. st. 2. Uredbi, kod dvojbe ili spora oko vjerodostojnosti javne isprave postupak osporavanja se provodi pred nadležnim tijelom u državi članici podrijetla, prema pravu te države. Uredbe uvode autonomni pojam „**vjerodostojnosti**” **javne isprave**, koji obuhvaća elemente poput izvornosti isprave, formalnih zahtjeva za ispravu, ovlasti tijela koja su sastavila ispravu i postupka u kojem je isprava nastala, ali i činjeničnih elemenata koje je u javnoj ispravi zabilježilo tijelo, primjerice činjenice da su se navedene stranke pojavile pred tim tijelom navedenog datuma i da su dale navedene izjave, kako to navode toč. 59. preambule Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103 i toč. 58. Uredbe o imovini partnera br. 2016/1104.

Narednom toč. preambule pojašnjava se da sve dok traje postupak osporavanja javne isprave ona nema dokaznu snagu u inozemstvu. Ako se osporavanje odnosi samo na jedno određeno pitanje u vezi s pravnim aktima ili pravnim odnosima zabilježenima u javnoj ispravi, dotična javna isprava ne bi smjela imati nikakvu dokaznu snagu u državi članici koja nije država članica podrijetla u pogledu tog pitanja koje se osporava tako dugo dok je osporavanje u tijeku. Javna isprava koja je kao posljedica osporavanja proglašena nevaljanom trebala bi prestati imati bilo kakvu dokaznu snagu.

Pojam „**pravni akti ili pravni odnosi zabilježeni u javnoj ispravi**” odnose se na materijalni sadržaj zabilježen u javnoj ispravi, kako to precizira toč. 60. preambule Uredbe o bračnoj imovini br. 2016/1103 i toč. 59. Uredbe o imovini partnera br. 2016/1104. Osporavanje pravnih akata ili pravnih odnosa zabilježenih u javnoj ispravi provodi se pred tijelima država članica koji su nadležni po Uredbama, a koji o tom osporavanju odlučuju u skladu s pravom mjerodavnim za bračnoimovinski režim odnosno režim imovine registriranih partnera, kako ga propisuju uredbi. Osporavana javna isprava nema u pogledu osporavane stvari nikakvu dokaznu snagu u državi članici koja nije država članica podrijetla tako dugo dok je osporavanje u tijeku pred nadležnim sudom.

Ako bi tijelu u okviru primjene neke od predmetnih uredbi bile predočene dvije **nespojive javne isprave**, to bi tijelo trebalo riješiti pitanje kojoj bi javnoj ispravi, ako ijednoj, trebalo dati prednost, uzimajući u obzir okolnosti konkretnog slučaja. Ako iz tih okolnosti ne bi bilo jasno kojoj bi javnoj ispravi, ako ijednoj, trebalo dati prednost,

o pitanju bi trebali odlučiti sudovi koji su nadležni prema odnosnoj uredbi ili, ako je pitanje postavljeno kao prethodno pitanje tijekom postupka, sud pred kojim je pokrenut taj postupak. U slučaju nespojivosti između javne isprave i odluke trebalo bi uzeti u obzir razloge za nepriznavanje odluka prema odnosnoj uredbi.

Ako se pitanje o pravnim aktima ili pravnim odnosima zabilježenima u javnoj ispravi pojavi kao prethodno pitanje u postupku pred sudom države članice, sud nadležan za glavno pitanje odlučuje u njemu u sklopu svoga postupka.

Uredbe respektiraju različite nacionalne režime ishođenja odluka o diobi bračne stečevine ili imovine bračnih drugova odnosno imovine registriranih partnera, te uzimaju u obzir i mogućnost da stranke sudskom nagodbom riješe pitanje svojem imovine. Na zahtjev bilo koje zainteresirane strane sudske se nagodbe koje su ovršne u državi članici podrijetla proglašavaju ovršnima u drugoj državi članici. Preduvjet jednostavnog kolanja sudske nagodbe je da sud koji je odobrio nagodbu ili pred kojim je ona sklopljena, izda ovjeru na obrascu. Zahtjev se provodi prema čl. od 44. do 57. uredbi.

Legalizacija isprava u pravilu nije potrebna za države s kojima Hrvatska ima potpisane ugovore o pravnoj pomoći. Tim je ugovorima predviđeno oslobođenje legalizacije prilikom uporabe u državama ugovornicama. Tako je i europski režim pravosudne suradnje i ranijim uredbama, a i uredbama o bračnoj imovini br. 2016/1103 i o imovini partnera br. 2016/1104, propisao da se za potrebe primjene citiranih uredbi ne zahtijevaju legalizacija ni bilo koja druga formalnost u pogledu isprava izdanih u državi članici. Valja naglasiti da se pred sudovima mogu naći i strane javne isprave koje su ovjerene prema europskom režimu Uredbe (EU) 2016/1191 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. srpnja 2016. o promicanju slobodnog kretanja građana pojednostavnjenjem zahtjeva za predočavanje određenih javnih isprava u Europskoj uniji i o izmjeni Uredbe (EU) br. 1024/2012.⁴⁵

⁴⁵ SL L 200, 26.7.2016., str. 1.–136.

Popis literature

Babić, Davor, Razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe stranih sudskih odluka prema Uredbi (EZ) 44/2001, *Hrvatska pravna revija*, vol. 8, br. 2, 2009., str. 1.-11.

Bergquist, Ulf et al., *The EU Regulations on Matrimonial and Patrimonial Property*, Oxford University Press, 2019.

Franzina, Pietro, Jurisdiction in Matters related to Property Regimes under EU Private International Law, *Yearbook of Private International Law*, vol. 19, 2017./2018., str. 159.-194.

Nagy, Csongor István, What functions may party autonomy have in international family and succession law? An EU perspective, u: Mirela Župan (ur.), *Private International Law in the Jurisprudence of European Courts – Family at Focus/Međunarodno privatno pravo u praksi europskih sudova – obitelj u fokusu*, Faculty of Law J. J. Strossmayer University of Osijek, 2015., dostupno na: <http://www.pravos.unios.hr/download/zupan-ed-ur-private-international-law.pdf>, str. 329.-356.

Wautelet, Patrick, What's Wrong with Article 22? The Unsolved Mysteries of Choice of Law for Matrimonial Property, *Yearbook of Private International Law*, vol. 19, 2017./2018., str. 213.-231.

Kunda, Ivana, Novi međunarodnoprivatnopravni okvir imovine bračnih i registriranih partnera u Europskoj uniji: polje primjene i nadležnost, *Hrvatska pravna revija*, vol. 19, br. 3, 2019., str. 27.-36.

Medić, Ines, Priznanje i ovrha na području EU – uzajamno povjerenje i zaštita temeljnih ljudskih prava, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 54, br. 1, 2017., str. 283.-300.

Poretti, Paula, Odlučivanje o imovinskim odnosima bračnih drugova u ostavinskim postupcima sukladno Uredbi 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 38, br. 1, 2017., str. 449.-474.

Sikirić, Hrvoje, Priznanje sudskih odluka po Uredbi Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o sudskoj nadležnosti i priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim predmetima, u: Sikirić, Hrvoje et. al. (ur.), *Liber Amicorum Krešimir Sajko*, Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012. str. 267.-308.